

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ІНФОРМАТИКИ
RZESZOW UNIVERSITY OF TECHNOLOGY (POLAND)
НАУКОВІ ФАХОВІ ЖУРНАЛИ:
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ»,
«ЮРИДИЧНА НАУКА» та «MIGRATION & LAW»**

**«НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА У ФОКУСІ
ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ»**

**X Міжнародна наукова Інтернет-конференція
28-30 червня 2021 року**

Ukraine-Poland
2021

УДК 327
ББК 65.23+330

За загальною редакцією:

Єрмошенко Микола Миколайович – доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України. Президент «Міжнародної академії інформатики». м. Київ. Україна.

Штулер Ірина Юріївна – доктор економічних наук, професор, перший проректор ВНЗ «Національна академія управління». м. Київ. Україна.

Gerasymchuk Nataliia – Doctor of Economic Sciences, associate professor of Economics Department of Rzeszow University of Technology, Poland.

Рецензенти:

Єрохін Сергій Аркадійович – доктор економічних наук, професор, ректор ВНЗ «Національна академія управління». м. Київ. Україна.

Курилюк Юрій Богданович – доктор юридичних наук, доцент, начальник управління адміністративної юрисдикції Адміністрації Державної прикордонної служби України, головний редактор науково-практичного журналу «Migration & Law».

Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці матеріали Х-ої Міжнародної наукової Інтернет-конференції (Ukraine-Poland, 28-30 червня 2021 року) / ВНЗ «Національна академія управління». – Київ: НАУ. – 2021. – 78 с.

ISBN 978-17-596-277-0

У збірнику викладено матеріали Х-ої Міжнародної наукової Інтернет-конференції «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» (28-30.06.2021 р., м. Київ. Україна – м. Rzeszow. Poland), у яких розглядаються проблеми економіки та управління національним господарством, економічної безпеки національної економіки, інноваційного розвитку, державної інноваційної політики, науково-технічної політики та механізмів її реалізації, інформаційних технологій та захисту інформації, механізмів державного управління, сучасного стану та перспектив розвитку обліку, аналізу, аудиту та оподаткування, сучасних маркетингових технологій в умовах глобалізаційних процесів, правові проблеми соціально-економічного розвитку країни, міжнародних аспектів економічної безпеки. Дана інтернет-конференція проведена за сприяння Ради молодих вчених ВНЗ «Національна академія управління».

УДК 327

© Колектив авторів, 2021

© Національна академія управління, 2021

© Міжнародна академія інформатики, 2021

ВСТУПНЕ СЛОВО

В контексті ускладнення економічних зв'язків між окремими державами та активізації глобалізації економічні загрози для національного господарства збільшуються. Сучасний стан національної економіки зумовлений негативним впливом наростаючих зовнішніх викликів і загроз. З одного боку, національна економіка та уся світова спільнота увійшла у новий етап історичного розвитку, для якого притаманні універсалізація і глобалізація. А з іншого, необхідність розв'язання міжнародних конфліктів і забезпечення світового правопорядку є найбільш першочерговими питаннями.

В умовах глобалізації світової економіки проблеми забезпечення економічної безпеки держави стають все більш важливими. Економічна безпека означає захист усіх рівнів економіки країни від небезпечних дій, які можуть бути наслідком впливу будь-якого фактору. Для цього необхідно розбудовувати міжнародні відносини, будувати загально-економічний, правовий та інформаційний простір, вироблення єдиних підходів до забезпечення прав людини, виробляти способи ескалації внутрішньодержавної політико-економічної нестабільності та пандемії COVID-19. Без належної протидії цим загрозам процеси руйнації національної економіки можуть стати незворотніми, а інститут національної безпеки – паралізованим системними перешкодами розвитку.

В даній збірці розглядаються проблеми економіки та управління національним господарством, економічної безпеки національної економіки, інноваційного розвитку, державної інноваційної політики, науково-технічної політики та механізмів її реалізації, інформаційних технологій та захисту інформації, механізмів державного управління, сучасного стану та перспектив розвитку обліку, аналізу, аудиту та оподаткування, сучасних маркетингових технологій в умовах глобалізаційних процесів, правові проблеми соціально-економічного розвитку країни, міжнародних аспектів економічної безпеки. Кожен з перерахованих напрямків має свою специфіку та особливості регулювання, їх треба досліджувати й аналізувати, на основі розробок та досліджень пропонувати шляхи вирішення з урахуванням нових реалій.

Метою цієї Інтернет-конференції є конструктивна дискусія, спрямована на вирішення порушених проблем, формування нових ідей, наукових концепцій і теорій необхідних для прогресивного розвитку.

Завдання X-ої Міжнародної наукової Інтернет-конференції «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» полягають у спробі вирішення зазначених в меті питань.

Організація, проведення та публікація наукових доповідей на Інтернет-платформі дає змогу залучити максимальну кількість науковців до порушеного кола проблем, зібрати однодумців, критиків і опонентів. Адже дана Інтернет-конференція зорієнтована не лише на обмін інформацією та апробацію матеріалів наукових досліджень, а й має ще одне важливе завдання – пошук засад, концептів, імперативів та стратегій державної політики безпеки у її економічному, політичному, міжнародному та суспільному вимірах.

Сподіваємось, що матеріали X-ої Міжнародної наукової Інтернет-конференції «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» стануть підґрунтям для подальшої перспективної та плідної співпраці між науковцями різних сфер та галузей, що сприятиме розбудові України у всіх її галузях та сферах.

Для зручності користування та поширення матеріалів конференції їх можна безкоштовно завантажити на сайті: www.nam.kiev.ua.

Бажаємо всім учасникам Інтернет-конференції міцного здоров'я, плідної роботи, цікавих дискусій та конструктивного спілкування!

Ірина Штулер
доктор економічних наук, професор
Перший проректор
ВНЗ «Національна академія управління»

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ	
Біланіч Л.В., Біланіч Г.П. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ 8
Сержанов В.В. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ІНВЕСТУВАННЯ У РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ.....	... 11
Штулер І.Ю. ТЕХНОЛОГІЯ LOW-CODE В АВТОМАТИЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ.....	... 14
Овечкіна О.А. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ МОДЕЛЕЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ІНДИВІДІВ У ТРАНЗИТИВНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	... 17
СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	
Єрохін С.А. УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	... 24
Нам В.Г. РОЛЬ БАНКІВ У МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКАХ.....	... 27
Браславець О.Ю. МЕХАНІЗМ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ У КОРПОРАТИВНОМУ ПРИБУТКОВОМУ ОПОДАТКУВАННІ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА.....	... 29
СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК, ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА, НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ПОЛІТИКА ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ	
Кирлик Н.Ю. ІННОВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ.....	... 32
Gerasymchuk Natalia UTWORZENIE MECHANIZMU OSZCZĘDZANIA ZASOBÓW DLA ROZWOJU KOMPLEKSU ROLNO-PRZEMYSŁOWEGO.....	... 34

СЕКЦІЯ 4. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ	
Лях І.М., Яновський Н.Ю. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ОНЛАН ДИСТРИБ'ЮЦІЇ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ.....	... 36
Федорка П.П., Клименко М.В. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТА МЕТОДІВ BIGDATA В КОНЦЕПЦІЇ РОЗУМНЕ МІСТО.....	... 39
СЕКЦІЯ 5. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	
Костюк В.Р., Штань М.В. ОСОБЛИВОСТІ СХІДНОАЗІЙСЬКОГО ТА ЛАТИНО- АМЕРИКАНСЬКОГО ТИПІВ ПРОТЕКЦІОНІЗМУ 41
Артюшок К.А. МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИМИ ВІДНОСИНАМИ.....	... 44
СЕКЦІЯ 6. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ	
Неговська Ю.М. ФОРВАРДНИЙ КОНТРАКТ У ВАЛЮТНИХ РОЗРАХУНКАХ ПІДПРИЄМСТВА.....	... 47
Чередніченко Ю.В. МІЖБАНКІВСЬКІ КОРЕСПОНДЕНТСЬКІ ВІДНОСИНИ 49
СЕКЦІЯ 7. СУЧАСНІ МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	
Бєлякова О.В. МОРСЬКІ КРУЇЗИ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ВИД ВІДПОЧИНКУ.....	... 52
Serkutan T.V INFORMATIONAL TOOLS FOR MARKETING MANAGEMENT OF AN INDUSTRIAL ENTERPRISE.....	... 54
Shlapak N.S. MANAGEMENT TOOLS FOR THE ENVIRONMENTAL COMPONENT OF THE ENTERPRISE'S MARKETING ACTIVITIES	... 58

СЕКЦІЯ 8. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	
Веселовська Н.О. ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА ЯК СПОСІБ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	... 62
Лук'янова В.В. ЗАСАДИ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	... 66
СЕКЦІЯ 9. МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	
Курилюк Ю.Б. ГЛОБАЛЬНІ ЗАГРОЗИ ПРИКОРДОННІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ	... 70
Віхтюк А.В. СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ ПРИКОРДОННОЇ БЕЗПЕКИ – ЯК СКЛАДОВІ РЕАГУВАННЯ НА ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ.....	... 72

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Біланіч Людмила Віталіївна

*кандидат економічних наук, старший викладач
кафедри управління, фінансів та інформаційних технологій
Карпатський університет імені Августина Волошина
м. Ужгород, Україна*

Біланіч Галина Петрівна

*кандидат історичних наук, доцент
Комунального закладу вищої освіти
«Ужгородський інститут культури і мистецтв»
м. Ужгород, Україна*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Сучасне соціальне підприємництво спрямоване на розширення виробничої діяльності задля вирішення чи пом'якшення соціальних проблем осіб та їх цільових груп. Його перевагами є соціальний вплив, інноваційність, залучення цільових груп до виробництва якісного соціально значущого продукту, позитивні соціально-психологічні ефекти в громаді. Весь прибуток соціального підприємства реінвестується в розширення діяльності та спрямовується на досягнення соціальних ефектів. Прибуток суб'єкта соціально відповідального бізнесу загалом розподіляється як у традиційному бізнесі, а на досягнення певного соціального ефекту спрямовується його певна частина.

Дослідження інформаційних ресурсів соціального підприємництва в Україні доводить, що ІР соціального підприємництва є необхідний для функціонування і розвитку соціальних підприємств, управління сферою соціального підприємництва. Структурований потік інформації про суб'єктів, середовище, явища, події, факти, що так чи інакше пов'язані з феноменом соціального підприємництва в Україні. Вимагають аналізу та структурування види ІР, де б містилися матеріали про стан і розвиток соціального

підприємництва в Україні та наведилися приклади ІР або інформаційних джерел.

Для розвитку соціального підприємництва важливу роль відіграють ІР з текстами нормативно-правових актів; ІР місцевої влади та органів місцевого самоврядування; спеціалізованих каталогів («Каталог соціальних підприємств України»); ІР з текстами наукових досліджень; ІР з аналітичними доповідями, оглядовими довідками, інформаційними звітами.

Для ефективного функціонування соціального підприємництва важливим є доступ до спеціалізованих інтернет-ресурсів, зокрема, таких як: «Соціальне підприємництво в Україні»; інтернет-ресурси громадських організацій (Ресурсного центру «ГУРТ»); періодичні видання та ІР телекомунікаційного доступу. Таким чином подальший ефективний розвиток ІР пов'язаний з розробкою пропозицій щодо створення нормативно-правової бази соціального підприємництва в Україні.

У сфері державного регулювання соціального підприємництва та соціально відповідального бізнесу держава застосовує нормативно-правові, адміністративні й економічні методи. Ефективне організаційне регулювання соціального підприємництва та соціально відповідального бізнесу є неможливим без створення відповідних державних підрозділів на урядовому та місцевому рівнях або надання існуючим підрозділам нових повноважень. Важливим регуляторним методом є розподіл повноважень щодо регулювання соціального підприємництва й соціально відповідального бізнесу між органами державного управління. Економічні методи державного регулювання передбачають сукупність економічних та фінансових важелів забезпечення бізнесових інтересів суб'єктів підприємництва; до них належать розробка цільових комплексних програм, різні форми фінансової підтримки, фіскальні засоби, фінансовий контроль.

Важливою є реалізація всіх методів державного регулювання соціального підприємництва та соціально відповідального бізнесу на рівні місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Хоча не в усіх країнах ЄС є чітка правова база соціального підприємництва, в більшості країн прийнято основоположні законодавчі та нормативні акти, що визначають провідну організаційно-правову форму й засади діяльності соціальних підприємств. Наведемо приклад зарубіжного

досвіду в цій сфері. В *Італії* такою формою є соціальні кооперативи (Закон № 381 від 1991, зі змінами 2005 р.), у *Великобританії* – компанії суспільного інтересу (Закон № 1788 від 2005 р.), в *Німеччині* – кооперативи, асоціації, товариства з обмеженою відповідальністю, в *Бельгії* – компанії із соціальною місією (федеральні закони від 1996 і 1999 рр.), у *Греції* – соціальні кооперативи з обмеженою відповідальністю (Закон від 1999 р.), в *Португалії* – кооперативи соціальної солідарності (Закон від 1998 р.), у *Польщі* – соціальні кооперативи (Закон від 2006 р.) та ін.

Наразі уряди багатьох країн ЄС законодавчо закріпили роботу соціальних підприємств у формі кооперативів, основною рисою яких є демократична форма правління та обов'язковий розподіл акцій компанії між засновниками, волонтерами та бенефіціарами; в інших країнах переважною є форма некомерційного об'єднання. Функціонування соціального підприємництва у *Словаччині* ґрунтується на загальній бізнес-моделі, в якій прибуток полягає у збільшенні соціального блага. Основною його моделлю є модель працевлаштування зі створенням робочих місць переважно у сільській місцевості за рахунок функціонування муніципальних соціальних підприємств як інструмента трудової інтеграції з функцією проміжного ринку праці. Серед інших моделей – моделі надання допоміжних послуг на ринку робочої сили та соціального обслуговування. Типовими інституціональними формами соціального підприємництва є кооперативи, взаємні товариства, окремі види асоціацій і фондів, майстерні та підприємства з надання дрібних соціальних послуг. Для адаптації словацьких моделей соціального підприємництва і використання досвіду їх розвитку в Карпатському регіоні України необхідно враховувати його нагальні соціальні проблеми. Основними напрямками та шляхами адаптації словацького досвіду можуть бути працевлаштування і створення нових робочих місць для сільського населення, переважно в гірській місцевості, сталий розвиток малоперспективних сіл і територій, інтеграція внутрішніх іммігрантів, надання особистих соціальних послуг і нових видів сервісу, насамперед у туристичній та рекреаційній сферах.

Список використаних джерел

1. *Американський та європейський шляхи соціального підприємництва*

[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.prostir.ua/?focus=amerykanskyj-ta-jevropejskyj-shlyahy-sotsialnoho-pidpryjemnytstva>

2. Соціальні послуги: як побудувати українську модель на європейських підходах. – ТАСІС: Проект «Посилення регіональних соціальних служб в Україні» / Н. Булейн, М. Дімітрова, К. Ньюмен, Р. Тофтисова-Матерон. – К., 2006. – 225 с.

3. Удодова В.І., Шаповал В.І. Дослідження досвіду функціонування національних моделей соціального підприємництва. //Вісник харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». – 2013. – № 1042. – С.105-108.

4. Pčolinská L. Social Economy, Its Perception and Possibilities of Its Development in Conditions of the Slovak Republic. //CIRIEC. – 2014. – №10. – Р.3–28. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hec-cloud01.segi.ulg.ac.be/repec/wp14-10.pdf>

5. Fostering Social Entrepreneurship in Brazil [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://weforum.org/pdf/schwabfound/Linklaters_Schwab_Report.pdf

Сержанов Віталій Вікторович
доктор економічних наук, доцент
декан економічного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ІНВЕСТИВАННЯ У РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

За звітом Digital Economy Outlook 2017 «Стратегія єдиного ринку цифрових технологій ЄС побудована на трьох основних напрямках, а саме: створення передумов для кращого доступу для споживачів та бізнесу до цифрових товарів та послуг у Європі; створення інституціональних рамок, які б гарантували рівні умови для розвитку цифрових мереж та інноваційних послуг; заходи, спрямовані на максимізацію потенціалу зростання цифрової економіки у контексті забезпечення розвитку економіки та суспільства. Результати діяльності країн – членів ЄС у сфері цифрових розробок відстежуються за допомогою аналізу Індексу цифрової економіки та

суспільства (the Digital Economy and Society Index – DESI). Цей композитний індекс узагальнює відповідні цифрові показники у Європі та відслідковує еволюцію цифрової конкурентоспроможності країн – членів ЄС» [2, с. 35] [6].

Зарубіжний досвід засвідчує, що дієвим механізмом інвестиційної політики є державно-приватне партнерство та такий пріоритетний інструмент державної інвестиційної політики як індустріальні (промислові) парки. Відповідно до даних Мінекономіки та Держстату в Україні до 2018 року було реалізовано 177 проектів на засадах державно-приватного партнерства (укладено 146 договорів концесії, 31 договір про спільну діяльність). В свою чергу, в Польщі на території 14 спеціальних економічних зон (СЕЗ) функціонує 77 індустріальних та технологічних парків. В Туреччині протягом 2002–2016 рр. було створено 284 індустріальні парки («організовані промислові зони»). В Китаї 5% ВВП генеруються індустріальними парками, які забезпечують також зайнятість 4 млн. осіб.

Вирівнювати конкурентні умови щодо залучення інвестицій відносно інших країни можливо різними інструментами. Один із них полягає у тому, щоб змінювати інвестиційні умови одразу в масштабі усієї країни для всіх галузей або для окремої галузі. Інший – у тому, щоб створювати «точки зростання», як ті ж індустріальні парки. Вивчений світовий досвід засвідчує віддання переваги стратегії економічного розвитку через індустріальні парки, адже вони являють собою інструмент економічної політики горизонтального впливу, де інвестиційні стимули передбачені не для якоїсь окремої галузі, а для усієї економіки, науково-дослідної діяльності та діяльності в сфері ІТ.

Сприяти реалізації інвестиційної політики може впровадження цифрових інституційних заходів сприяння інвестиційної діяльності, які включають систему електронного регулювання (e-Regulations), що являє собою інформаційний портал виконання адміністративних процедур та покликана сприяти підвищенню прозорості; систему електронного спрощення (e-Simplification), функціонування якої базується на 10 ключових принципах спрощення та прискорення процедур та яка спрямована на зменшення бюрократичних процедур; систему електронної реєстрації (e-Registrations), яка дає змогу урядам створювати єдині онлайн-вікна, щоб полегшити різні процедури, такі як реєстрація компаній чи отримання дозволів на будівництво, оформлення експортних ліцензій тощо. «Наразі 29 країн світу вже

використовують систему eRegulations. Натомість у 104 країнах, що не використовують ці технології, наявні інтернет-платформи для бізнесу містять лише мінімальну інформацію, необхідну для реєстрації підприємств, і лише близько 10% – всю (або майже всю) інформацію, необхідну для реєстрації бізнесу або інвесторів» [5, с. 199–200].

Список використаних джерел

1. Джусов О.А., Апальков С.С. Цифрова економіка: структурні зрушення на міжнародному ринку капіталу. Міжнародні відносини. Серія "Економічні науки". 2016. № 9.
2. Корнєєва Ю.В. Роль держави у сприянні інвестиціям у розвиток цифрової економіки // Економіка і прогнозування. – 2018. - №1 - 120-134
3. Штулер І.Ю., Сержанов В.В. Державна політика залучення інвестицій у стратегії розвитку національних економік // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Випуск 16, частина 2. С. 162-166
4. Digital Economy and Society Index 2017. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>
5. Manyika J., Lund S., Bughin J., Woetzel J., Stamenov K., Dhingra D. Digital globalization : then ewer a of global flows. New York: McKinsey Global Institute, 2016. 156 p.
6. OECD Digital Economy Outlook 2017. Organisation for Economic Co-operation and Development. 2017. doi: <https://doi.org/10.1787/9789264276284-en>
7. The New Digital Economy. How it will transform business. Oxford Economics. 2011. URL: http://www.citibank.com/transactionsservices/home/docs/the_new_digital_economy.pdf
8. World Investment Report 2017: Investment and digital economy. UNCTAD. 2017. URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2017_en.pdf

Штулер Ірина Юріївна

доктор економічних наук, професор

перший проректор,

професор кафедри фінансів, обліку

та фундаментальних економічних дисциплін

ВНЗ «Національна академія управління»

ТЕХНОЛОГІЯ LOW-CODE В АВТОМАТИЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

В умовах всезростаючої конкуренції low-code технології починають займати велике місце. Технологія low-code має великі переваги у вартості володіння системою, вартості зміни системи і вартості помилки створення системи. [1]

Суть low-code технології в тому, щоб знизити межу створення / зміни інформаційної системи до рівня бізнес аналітика або навіть просунутого користувача. Наявність у модулях візуальних конструкторів з поєднанням функцій low-code технологій допомагають користувачам самостійно створювати та/або налаштовувати їх як додатки для вирішення бізнес-задач. До таких задач належить практично увесь спектр процесів, які відбуваються на підприємстві від автоматизації клієнтських процесів і організація роботи підприємства до управління даними та інтеграції внутрішніх бізнес-процесів зі сторонніми системами чи модулями.

В бізнес процесах найпоширенішими напрямками застосування low-code технологій є побудова та постановка завдань на підприємстві. До основних напрямів та завдань, які вирішуються на підприємствах за допомогою застосування low-code технологій належать [3]:

1. *Системи для роботи з клієнтами.* Технологія low-code в бізнес процесах дає змогу налаштувати власні унікальні CRM-рішення для підвищення ефективності продажів на підприємстві, здійснити поліпшення конверсії лідів, автоматизації завдань маркетингу, персоналізації комунікацій з клієнтами та підвищення якості сервісу тощо.

2. *Інструменти для підвищення операційної ефективності.* Технологія low-code в бізнес процесах дає змогу створювати додатки для поліпшення продуктивності співробітників і автоматизації постійно

повторюваних процесів на підприємстві. Завдяки автоматизації підприємство отримує цілий ряд переваг, включаючи, щонайменше, зменшення витрат і зниження ймовірності помилок.

3. *Бізнес- процеси.* Технологія low-code в бізнес процесах дає змогу охарактеризувати та автоматизувати бізнес-процеси будь-якої складності для покращення їх результативності. Налаштування наскрізних та повторюваних процесів сприяють їх прискоренню.

4. *Інтерфейс, моделі даних і бізнес-логіка.* Технологія low-code в бізнес процесах дає змогу за допомогою простих інструментів налаштувати структуру даних, призначений для користувача інтерфейсу і логіку роботи програми як для браузера, так і для мобільних пристроїв.

5. *Рішення на основі штучного інтелекту.* Технологія low-code в бізнес процесах дає змогу підключати алгоритми машинного навчання та інші технології, що застосовуються штучним інтелектом для прискорення обробки даних, мінімізації ручних операцій і підвищення якості прийняття рішень. [3]

В бізнес-процесах low-code технології використовують вбудовані компоненти для відображення інформації в форматі, доступному для розуміння будь-якій людині - від звичайних бізнес-користувачів до професійних розробників.

Однією з характеристик low-code технології і їх додатків є модульність. Кожен модуль вирішує певне завдання і при цьому універсальний для застосування в інших додатках завдяки використанню загальних базових функцій.

Як правило розробники використовують low-code технології для швидкої розробки додатків, орієнтованих на клієнтів, інженерно-інтенсивних робочих процесів та автоматизації. Багато з цих процесів потребують складних програм, які підключаються до кількох систем і мають поєднання можливостей, що забезпечуються low-code технологією та іншими можливостями, створеними розробниками програмного забезпечення.

Прикладом low-code технології є програми, розроблені на таких платформах [4]:

- **Appian** дозволяє розробникам швидко створювати рішення для потреб корпоративного бізнесу, наприклад, визначати програми, які підтримують подорож клієнта, оптимізують ділові операції та забезпечують дотримання

політики та правил. До прикладу компанія «Bayer» інтегрувала декілька серверних систем для клінічних випробувань та автоматизованих процесів, щоб скоротити час звітування з годин до хвилини.

- **Boomi** Компанія з транспортних послуг «AM Transport» використовувала Boomi для зменшення витрат на електронний обмін даними на 50%, шляхом отримання та аналізу даних із «Salesforce», систем ERP та систем управління транспортом. В освітньому середовищі Корнельський університет, університет Сассекса та університет Фліндерса, використовують «Boomi» для оновлення віртуальних навчальних середовищ.

- **Caspio** допомагає підприємствам створювати власні програми, оптимізуючи взаємодію з клієнтами та внутрішні робочі процеси. До прикладу департамент охорони здоров'я штату Теннессі створив систему управління ІТ-активами, яка постійно моніторить 20 000 державних активів.

- **Mendix** використовується у випадках, які традиційно вимагають технічних та економічних знань. До прикладу «Rabobank» завдяки цій технології забезпечив покращений цифровий супровід клієнтів, орієнтований на споживачів, що також знизило витрати на ІТ на 50%.

- **OutSystems** допомагає підприємствам розробляти додатки базуючись на модернізації, інноваціях та досвіді. До прикладу за допомогою «OutSystems» місто Окленд створило цифрові послуги для громадян за допомогою єдиного порталу для входу.

- **Quick Base** переважно використовується для забезпечення в реальному часі відстеження динамічних операційних процесів на підприємстві. До прикладу «Enel Green Power» розробили програми для підтримки оперативних змін, пов'язаних з COVID-19. [4]

Low-code технології мають різні можливості та підходи для підтримки життєвого циклу розробки. Деякі зосереджуються на швидкому, спрощеному розвитку та значною мірою підтримують повний життєвий цикл розвитку на своїх платформах. Інші роблять цей крок далі і пропонують різний досвід та інтегровані можливості, які дають змогу фахівцям із розробки програмного забезпечення продовжувати працювати над розробкою програм.

Low-code технології орієнтовані на підвищення ефективності роботи підприємства, включаючи розробку, інтеграцію, розширення, тестування та поширення бізнес-процесів.

Список використаних джерел:

1. Гусєва, О. Ю., & Легомінова, С. В. (2018). Діджиталізація–як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. *Економіка. Менеджмент. Бізнес, (1)*, 33-39.
2. Дем'янчук, М. А., & Дроздина, А. А. (2021). Інформаційні технології як фактор підвищення конкурентоспроможності страхових компаній., 145-149
3. <https://www.terrasoft.ua/page/low-code>
4. <https://habr.com/ru/post/456710/>
5. <https://www.mendix.com/low-code-guide/>
6. <https://www.infoworld.com/article/3583576/7-low-code-platforms-developers-should-know.html>

Овєчкіна Олена Андріївна

дандидат економічних наук, доцент,
Східноукраїнський національний університет
ім. Володимира Даля, м. Сєвєродонецьк, Україна

**ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ МОДЕЛЕЙ
ЕКОНОМІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ІНДИВІДІВ У ТРАНЗИТИВНОМУ
СУСПІЛЬСТВІ**

На основі вивчення значної кількості робіт вчених різних галузей знань виявлено, що економічна поведінка індивіда може розглядатися в двох площинах: зовнішній (екзогенній) за рівнями [індивід – держава] та [індивід – соціум] та ендогенній (внутрішній) в аспекті зв'язків [індивід - керівництво підприємства (менеджери)], [індивід - власники підприємства] та [індивід - колектив підприємства]. Екзогенна площина досліджень різних моделей економічної поведінки індивіда акцентує увагу на чинниках опосередкованого впливу на рішення індивіда, який знаходиться у складі персоналу підприємства, організації, є членом родини, домогосподарства [1]. Реакція на дію таких зовнішніх по відношенню до індивіда інституціонально-соціальних суб'єктів, як держава, будь-які соціальні групи, соціум в цілому, є опосередкованою його функціями, місцем, посадою тощо на певному підприємстві, тобто ендогенними аспектами поведінки. Ендогенна площина

досліджень економічної поведінки людини очевидно має стосуватися визначення чинників так званого «близького» впливу на її рішення, тобто тих чинників, що безпосередньо зачіпають її інтереси, сприяють чи перешкоджають задоволення індивідуальних потреб і цілей.

Зважаючи на сказане, метою є дослідження моделей економічної поведінки індивідів у площині ендогенного підходу до: а) оцінки їх суб'єктивних рішень в системі зв'язків [індивід - керівництво підприємства (менеджери)], [індивід - власники підприємства] та [індивід - колектив підприємства]; б) встановлення залежності дій індивідів від змін їх соціальних функцій і статусів як найманих робітників.

Аналіз наукових і публіцистичних праць, присвячених дослідженню факторів, що впливають на поведінку людини, показав, що найбільшу увагу вчені приділяють саме ендогенному рівню дослідження її економічної поведінки як найманого робітника. На цьому рівні поведінка людини в аспекті з'ясування зв'язків [індивід-керівництво підприємства] представляється як трудова поведінка, яка понині асоціюється лише з суто виконавчою діяльністю найманого персоналу [2], тобто, без елементів творчості і креативності у вирішенні виробничих завдань.

Примітною особливістю досліджень, що наразі здійснюються, є також те, що замість трудової поведінки, вітчизняні і зарубіжні вчені описують правила комерціалізації рішень людини незалежно від сфери її дій. Розвиваючи ідеї західних фахівців з менеджменту та соціології, дослідники здійснюють опис психофізіологічних підстав мотивації трудової поведінки згідно таким її стилям (типам): доринковому («мінімум доходу за мінімуму трудових витрат»); ринковому («максимум доходу ціною максимуму трудових витрат»); псевдоринковому («максимум доходу при мінімумі трудових витрат») [3, с. 56]. Засуджуючи псевдоринковий «тип» економічної поведінки людей, які психологічно не сприймають ризик, новації, вчені стверджують, що: по-перше, це модель трудової поведінки «минулого»; по-друге, наслідувати її не має сенсу країнам з транзитивною економікою через те, що будуть створюватися чи відроджуватися основи «капіталізму торгово-спекулятивного типу».

Проведене нами дослідження показало, що особливості трудової поведінки індивідів проявляються також у таких її формах, як:

1) інноваційна поведінка, що зв'язана із прийняттям найманими робітниками нестандартних рішень, які змінюють соціальні відносини на різних рівнях організації, руйнують усталену систему інтересів і стереотипів, й підвищують самооцінку та самовдоволеність персоналу, незважаючи на посилення ступеню економічної (неофіційне збільшення робочого дня) та неекономічної експлуатації (психологічний пресинг, тяжіння жорстких строків виконання інтелектуальної роботи (так званого дедлайну));

2) адаптивна поведінка, яка проявляється у пристосуванні працівника до нової ролі, статусу, робочого місця, виробничих умов, соціального середовища. Адаптивну поведінку розглядають як конформістську (вимушене або безпринципне угодовство й орієнтація, як відмічалось вище, на мінімальні вигоди) і конвенційну, чи компромісну, з узгодженням сфер впливу, розподілом прав і відповідальності;

3) протестна поведінка, що провокується з відвертим посилення економічної експлуатації (погіршенням умов праці та оплати, позбавленням соціальних виплат), у формах: а) рестрикційної поведінки (прихований саботаж інноваційної активності, підвищення продуктивності праці, ініціативності); б) трудоголічної поведінки (виконання понаднормованої роботи, яка є руйнівною для особистості формою протесту політиці стимулювання праці, що проводиться керівництвом). Прикладом згубної дії трудоголізму є «синдром Кароші» - летальний випадок через надмірну виснажливу працю, чи синдром «яройісатсу» - самогубству на ґрунті стресу від роботи) [4; 5]; в) опортуністичної поведінки (свідоме прагнення найманих робітників приховано задовольнити частково свої матеріальні інтереси за рахунок фірми, що може переходити у неправомірні шахрайські дії (делінквентну поведінку); г) ретретичної поведінки, яку свідомо застосовують наймані співробітники, в основному менеджери з метою самоусунення з некомфортних умов праці та проживання; д) адиктивної поведінки, яку частіше несвідомо починають виявляти робітники робітничих професій через залежність від впливу різних факторів і обставин, що приводять до деструкції працездатності особистості.

Ми вважаємо, що слід окремо від протестної, рестрикційної, адиктивної тощо поведінки індивіда – найманого робітника, яку він виявляє у відносинах [індивід-керівництво підприємства] виділити підстави його опортуністичної

поведінки за рівнем відносин [індивід - власники підприємства] [6; 7, с. 229, 231]:

- за умислом: 1) грубий опортунізм, при якому відбувається навмисне, усвідомлене порушення умов контракту для досягнення своїх інтересів; 2) стратегічний опортунізм, проявляється у використанні можливого випадку отримати вигоду від асиметричного розподілу інформації, що дозволяє приховати частину дій однієї сторони від іншої; 3) природний опортунізм – відступ від умов раніше укладеного контракту внаслідок зміни обставин;

- за процедурами контрактних відносин: а) передконтрактний – виникає на стадії укладання економічної угоди, базується на нерівності інформації різних сторін контракту (власника-роботодавця) та індивіда – претендента на певну посаду; б) постконтрактна – виникає після укладення контракту і пов'язана з порушенням умов контракту однією стороною задля власної вигоди (чи у збиток) іншій стороні;

- за інструментами опортуністичних дій:

1) ухилення від виконання службових обов'язків, тобто робота не на повну силу («робочі перекури», вирішення особистих справ у робочий час, користування послугами комп'ютерних соціальних мереж для особистих цілей тощо), що підпадає під характеристику рестрикційної поведінки;

2) шпигунство на користь конкурентів, що може завдати суттєвої економічної шкоди підприємству через втрату або розголошення стратегічно важливої інформації і низьку продуктивність праці працівника-шпигуна;

3) недбалість, що є результатом свідомої халатності при удаваному виконанні всіх норм і правил (недбале відношення до устаткування, недотримання режиму економії, неякісне виконання роботи);

4) прихований саботаж (шкідництво) через свідоме нанесення шкоди із мотивів особистої помсти керівництву або задля доведення власної незамінності (зараження вірусами комп'ютерного обладнання, знищення баз даних), й, навіть, крадіжки виробленої продукції, матеріалів, палива, канцелярських товарів;

5) використання службового становища, коли ресурси фірми використовуються не за призначенням, а для власного збагачення (використання службового транспорту, поїздка у відрядження разом з працівником членів його родини за рахунок фірми, оплата власних рахунків

за допомогою корпоративної кредитної картки, отримання «відкатів» від постачальників за лобіювання вигідних їм умов контракту тощо).

Використані інструменти опортуністичних дій (особливо за пунктами 2-5) трансформують протестну трудову поведінку у відверто неправомірну девіантну чи навіть делінквентну позицію найманого співробітника відносно до роботодавця. Якщо порушення найманим робітником соціальних норм спілкування й співпраці стосується ефективності роботи менеджерів, то нанесення шкоди (матеріальної, фінансової, інформаційної тощо) стосується вже збитків власника (власників) підприємства і переходить у площину суперечностей з роботодавцем. Даний уточнюючий перелік опортунізму найманих робітників дає підставу керівництву підприємств за будь-яких проявів опортуністичних дій кваліфікувати їх як порушення прав споживачів чи/та «замах» на репутацію компанії.

Такі висновки стають приводом щодо: по-перше, посилення контролю за трудовою поведінкою; по-друге, розробки нових вимог до найму, регламентування й оплати праці. Звідси відносини найманих робітників з управлінським персоналом, який реалізує позицію власників-роботодавців, стають більш жорсткими з новими елементами пригноблення виконавчої праці (нагнітання почуття беззахисності перед свавіллям менеджерів, психологічний тиск з підключенням профспілок, непропорційне трудове навантаження, незважаючи на посадові чи робочі інструкції тощо, чи взагалі їх скасування).

Крім того, ми маємо відмітити, що поява наукових і публіцистичних праць, присвячених деталізації проявів опортунізму боку найманих робітників, має «інформаційно-психологічний посил» для роботодавців щодо посилення трудового регламенту, виконавчої дисципліни персоналу, що у підсумку сприятиме зростанню перед усім неекономічної експлуатації співробітників. Інші ендогенні рівні взаємодії найманого робітника з колективом, менеджерами підприємства також потрапляють під вплив цього «інформаційно-психологічного посилення»: по-перше, провокуючи погіршення психологічного клімату у колективі; по-друге, примушуючи людину шукати нові моделі поведінки. Так, на рівні [індивід - колектив підприємства] людина може розглядати свою трудову поведінку як [2;3]: характерологічну, яка залежить від зовнішнього прояву особистісних якостей працівника (лідерська

поведінка, обумовлена темпераментом, вольовими якостями людини; аутсайдерська, яка викликана рішенням пристосування до поведінки лідера); немотивовану, що залежить від так званої межі емоційно-вольової витримки, яку схильний чи не схильний перейти індивід, реагуючи на певні труднощі і проблеми).

Підсумовуючи викладений матеріал, слід відзначити, що: по-перше, економічна поведінка людини не обмежується трудовою поведінкою, хоча остання понині є основною; по-друге, індивід у складі персоналу підприємства має приймати значну кількість рішень й моделювати свої дії, перед усім, залежно від статусу і функцій, визначених у зв'язках з власниками і менеджерами підприємства; по-третє, пояснення вибору індивідом певної моделі економічної поведінки залежно від характеру його зв'язків з колективом підприємства є безумовно важливим, але другорядним (похідним) чинником впливу. На першому місці за значущістю залишаються відносини з роботодавцем, адже вони є головною підставою вибору моделей поведінки людини за всіма напрямками її життєдіяльності, отже, переорієнтація досліджень поведінкових рішень індивіда у сферу виключно соціально-культурних, ментальних, психологічних тощо відносин надає демагогічний відтінок науковим розробкам, не поглиблюючи висвітлення сутності питання.

Список використаних джерел

1. Попов Е.В., Симонова В.Л. Суцність ендогенного оппортунізму. Вестник УГТУ-УПИ. 2004. № 10. С.5-12.
2. Які особливості та моделі економічної поведінки? URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-12201.html>. (дата звернення 16.07.2021).
3. Крупський О.П., Стасюк Ю.М. Економічна культура як фактор інноваційного розвитку економіки країни. Інноваційна економіка. 2012. № 9 (35). С. 56-60.
4. Прокопчук І.І. Трудоголізм як тип адиктивної поведінки. Політичний менеджмент. 2011. №1. С. 92-102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2011_1_13 с.93.
5. Культура трудоголиків Японії. URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/701458.stm>.

6. *Опортуністична поведінка персоналу підприємства. URL:
<https://zaslon.at.ua/index/oportunisticzna-povedinka-personalu-pidpriemstva/0-200>.*

7. *Савицька Н.Л., Гебер Н.А. Вплив опортуністичної поведінки на кадровий потенціал підприємств мережного ритейлу. Проблеми економіки. 2015. № 4. С. 228-233.*

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Єрохін Сергій Аркадійович

*доктор економічних наук, професор
кафедри фінансів, обліку та
фундаментальний економічних дисциплін
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна*

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В даний час управління персоналом вважається одним із стратегічних напрямів розвитку підприємства, мета якого - забезпечити кожного сектору висококваліфікованими та мотивованими працівниками, формування творчо - активного трудового колективу що позитивно реагує на зміни, здатні до розвитку та оновлення.

Для досягнення високої продуктивності підприємство повинно сформулювати місію та стратегію та донести їх зміст до кожного працівника. Ефективність підприємства багато в чому залежить від людських ресурсів. Професіональні рішення, прийняті працівниками на будь -якому робочому місці, визначають ефективність реалізації виробничих цілей і визначають загальний успіх та ефективність підприємства. З цього випливає важливість контролю та мотивації працівників до створення таких умов, щоб дозволити їм повністю реалізувати свій професійний багаж, з одного боку, а з іншого боку, щоб формувати бажання працювати якісно та продуктивно.

Такі поняття, як "кадри" та "персонал", широко використовуються у вітчизняних та зарубіжних країнах в управлінській практиці останніх років.

Отже, під "кадрами" прийнято розуміти основний склад працівників підприємства. Ця категорія не відображає якісних характеристик окремої особи, але представляє сукупність співробітників, об'єднаних у колектив для спільного досягнення загальних цілей підприємства. Як правило, "кадри" підприємства не включають тимчасових працівників, працівників за договором та фрілансерів.

Термін "персонал" означає весь персонал співробітників (включаючи постійних та тимчасових), що складається з підприємства як юридичної особи у відносинах, що регулюються договором працевлаштування.

Із сучасного розуміння сутності терміну «персонал» використовують підходи до його оцінки, вимірювання та управління.

Для оцінки персоналу використовуються якісні та кількісні характеристики. Необхідна кількість працівників відображає кількісні характеристики персоналу. Сучасні підприємства прагнуть оптимізувати склад та кількість працівників, приділяючи більше уваги до якісних характеристик, що відображають певні суттєві властивості та можливості людських ресурсів. Якісні характеристики визначаються специфікою працівників як окремих осіб, які відрізняються своїми індивідуальними здібностями та можливостями, мотивацією, навичками та досвідом.

Основною одиницею при аналізі персоналу є окремих працівник, який розглядається у сукупності його якісних характеристик, що впливають на його економічну поведінку.

Останніми десятиліттями до управління на рівні підприємства домінував підхід коли виробничі плани, бюджети та адміністративні розпорядження були на першому місці. Кадрова політика, як така багато в чому була прерогативою державних органів та ортодоксальних ідеологічних механізмів. Багато з його компонентів виявилися такими поза безпосереднім впливом керівників компанії.

Монополія у світі праці в цілому призвела до звуження трудової мотивації та відчуження працівників, падіння інтересу до праці та низької продуктивності. Можна стверджувати, що персонал не є ні чинником, ні ресурсом переходу на ринок, а скоріше простором, де це має відбутися. Практика підтверджує, що людські можливості є вирішальними у досягненні поставлених цілей.

Управління персоналом є основою будь-якої економічної системи, оскільки люди є найціннішим ресурсом підприємства та країни. Зміст управління персоналом визначається суспільними відносинами, обсягами виробництва, технологією та іншими факторами. В економіці країни управління людськими ресурсами спрямоване насамперед на регулювання зайнятості, умов оплати праці, забезпечення ділових відносин між

роботодавцями та працівниками, підвищення кваліфікації працездатного населення, розвиток законодавства у сфері праці, зайнятості та соціального забезпечення відносини.

Управління людьми має особливе значення для всіх підприємств: великих і малих, комерційних та некомерційних, промислових та діючих у сфері послуг. Без людей немає підприємства.

Без людей жодне підприємство не може досягти своїх цілей і вижити. Людина є найважливішим елементом виробничого процесу на підприємстві.

Капітал, необхідний для здійснення нових інвестицій при створенні нового підприємства, можна отримати на ринку капіталу. Пошук компетентного персоналу - набагато складніше завдання. Персонал підприємства в сучасних умовах є основою і найважливішою умовою для досягнення успіху на ринку. Гроші та матеріальний успіх аж ніяк не гарантія, а лише передумова процвітання. Надійний фундамент - це його співробітники, фахівці підприємства.

Список використаних джерел

1. Гавриш, О. А., Довгань, Л. Є., Крейдич, І. М., & Семенченко, Н. В. (2017). *Технології управління персоналом.*
2. Денисенко, М. П., & Будякова, О. Ю. (2018). *Кадрова політика як основа формування інноваційної стратегії управління персоналом підприємств. Вчені записки університету КРОК. Серія: Економіка, (4), 231-238.*
3. Кичко, І. І., & Горбаченко, М. А. (2017). *Інновації в управлінні персоналом та сучасний ринок праці: аспекти взаємодії. Проблеми і перспективи економіки та управління, (1 (9)), 007-014.*
4. Лаврук, О. С. (2019). *Підходи до реалізації управління персоналом підприємства*
5. Погорєлова, Т. О. (2018). *Інноваційні технології в управлінні персоналом на сучасному підприємстві.*

Нам Вікторія Геннадіївна

*старший викладач кафедри фінансів, обліку та
фундаментальний економічних дисциплін
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна*

РОЛЬ БАНКІВ У МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКАХ

Міжнародними розрахунками є об'єкти уніфікації та універсалізації банківських операцій, зазвичай, документарного характеру. Банки відіграють посередницьку роль у міжнародних розрахунках та задовольняють потреби своїх клієнтів у вигляді трьох форм: банківський переказ, інкасо та акредитив. Обрання певної форми, за допомогою якої реалізуються такі розрахунки, обговорюється сторонами та зберігається у розділі «Умови платежу зовнішньоторговельного контракту».

Банки не тільки здійснюють роль представника експортера та імпортера, але й втілюють призначення кредиторів, які оплачують зовнішньоторговельні угоди, тобто банківські кредити. Окрім цього для них характерна роль інспекції та запоруки успішності виконання договору.

Окрім чисельних комерційних банків, варто згадати і роль Банку міжнародних розрахунків (BIS), який був заснований у 1930 році і належить центральним банкам різних країн. Дана структура базується в Базелі, Швейцарія, і має представництва в Гонконзі та Мехіко.

Банк міжнародних розрахунків був заснований на основі Гаазької угоди 1930 року між Німеччиною, Бельгією, Італією, Францією, Великобританією, Японією, Швейцарією та США. BIS вперше відкрив свої офіси 17 травня 1930 року.

Банк міжнародних розрахунків функціонує як банк і конкурує з іншими міжнародними фінансовими організаціями за банківську діяльність. Його клієнтами є центральні банки країн-членів, але він не має поточних рахунків для фізичних осіб та урядів.

BIS пропонує послуги преміум-класу та високу віддачу від інвестованих коштів як спосіб залучення центральних банків. Він підтримує високий рівень власного капіталу та резервів, які інвестуються в різні портфелі для отримання

прибутку для установи. BIS забезпечує ліквідність своїх членів шляхом викупу цінних паперів, які можна торгувати, у центральних банків.

BIS виконує такі функції кредитора останньої інстанції. Як банкір для центральних банків, BIS надає широкий спектр фінансових послуг, щоб допомогти центральним банкам та іншим валютно-фінансовим установам в управлінні іноземними резервами. Коли центральні банки хочуть отримати негайну ліквідність, вони пропонують кредитні послуги, а також викупувають фінансові інструменти, які продаються цими центральними банками.

Він також виступає в якості довіреної особи у зв'язку з міжнародними фінансовими операціями, що сприяє глобальній фінансовій та валютній стабільності.

Рівень реалізації банків у міжнародних розрахунках прямо пропорційне ширині зовнішньоекономічних зв'язків країни, купівельної спроможності її національної валюти, особливості та цілісності банківських структур, їхнього фінансового становища, ділового іміджу, сукупності філій та кореспондентських стосунків.

Ключову роль для розвитку банківських міжнародних розрахунків відіграє спільний ступінь організації кредитно-банківських інститутів у державі, а ще банківська практика, властива певній країні або області.

Відповідно до зовнішньоторговельних договорів формується і швидкість розрахунків. Так, наприклад, якщо банк є членом SWIFT, то дані розрахунки проходять набагато швидше. Зокрема, ця міжнародна міжбанківська система передачі інформації та здійснення платежів забезпечує 85% банківських документарних акредитивів, платежів, інкасо. Схожі схеми розрахунків застосовуються практично у всіх капіталістичних державах.

Українські банки, між іншим, приймають участь у кредитуванні, страхуванні валютних, цінових та кредитних ризиків, організації різних видів послуг, наприклад, факторингу, форфейтингу.

Список використаних джерел

1. Береславська, О. І. *"Міжнародні розрахунки та валютні операції."* (2019).
2. Квасницька, Р. С., & Матвейчук, О. (2018). *Теоретичні аспекти міжнародних банківських розрахунків.*

3. Колодизев, О. М., Коцюба, О. В., Колодизев, О. Н., & Коцюба, Е. В. (2018). Зростання ролі банків як суб'єктів первинного фінансового моніторингу на етапі мінімізації ризиків відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом.

4. Запотічна, Р. А. (2018). Вдосконалення політики регулювання діяльності транснаціональних банків. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*, (23, Вип. 7), 23-27.

Браславець Олексій Юрійович

*старший викладач кафедри фінансів, обліку та
фундаментальних економічних дисциплін
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна*

МЕХАНІЗМ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ У КОРПОРАТИВНОМУ ПРИБУТКОВОМУ ОПОДАТКУВАННІ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Цікавим досвідом є практика запровадження протягом 2005-2006 рр. окремих елементів оподаткування прибутку юридичних осіб у Республіці Польща. З 1 січня 2006 року до основного порядку формування оподаткованого прибутку було внесено специфічний фінансовий метод, який захистити інтереси платника податку та узгодити їх з інтересами казни в частині застосування механізму трансфертного ціноутворення. Відповідним законодавством Республіки Польща [188; 189; 191; 192] було додано особливий процедурний метод визначення трансфертних цін для контрольованих трансакцій. В польському законодавстві цей метод одержав назву "metody ustalania ceny transakcyjnej" (в світовій практиці відомий під терміном АРА – "Advanced Pricing Agreements"; угода про попереднє узгодження цін). Метод АРА–угод видається нам досить цікавим, оскільки ним передбачено договірну процедуру погодження правильності вибору методу визначення ціни та способу його застосування при здійсненні контрольованих трансакцій.

Метод узгодження трансакційної ціни передбачає таку класифікацію суб'єктів господарювання, які можуть застосовувати зазначену процедуру (ця

класифікація в подальшому впливає на різновиди угод, які можуть укладатися в рамках цього методу) [193].

А (1). пов'язані особи – резиденти;

Б (1). суб'єкти господарювання – резиденти (що пов'язані з нерезидентами) стосовно трансакцій з такими нерезидентами;

Б (2). суб'єкти господарювання – резиденти (що пов'язані з нерезидентами) та здійснюють трансакцію з іншими резидентами (що пов'язані з тим самим нерезидентом);

В. суб'єкти господарювання – резиденти (що пов'язані з нерезидентами) стосовно трансакцій з такими нерезидентами з кількох країн.

У випадку, коли контрольована трансакція здійснюється між особами, що підпадають під ознаки класифікаційної групи А (1), укладається так звана одностороння угода ("porozumienie jednostronne"). У випадку здійснення контрольованої трансакції суб'єктами груп Б (1) та Б (2) за умови, що суб'єкти-нерезиденти походять з однієї країни, укладається двостороння угода ("porozumienie dwustronne"). У випадку, коли суб'єкти трансакції підпадають під ознаки класифікаційної групи В, застосовується багатостороння угода ("porozumienie wielostronne"). Метод АРА-угод створює для платників податків – суб'єктів контрольованих трансакцій процедурні переваги, оскільки після одержання дозволу від фіскального органу Республіки Польща дозволу на застосування певного методу трансакційного ціноутворення зникає потреба кожного разу доводити правильність та обґрунтованість застосування тієї чи іншої методики. Крім того, АРА-угоди дозволяють запровадити певний елемент стабільності у фінанси самого платника податку – усталеність методу ціноутворення сприяє плануванню певних фінансово-економічних показників діяльності суб'єкта господарювання. Також в певних умовах можемо спостерігати ефекти фінансової ефективності застосування цього методу, оскільки (за умови існування варіативності вибору між стандартними методами чи методом АРА-угоди) сума сплаченого збору за укладання АРА-угоди може бути меншою за суму так званого "податкового ризику" (за умови сталої величини валових витрат або собівартості трансакції). Цей показник утворюється внаслідок застосування при податковій перевірці іншої методики визначення трансакційної ціни, аніж її застосовував платник податку

(податкова заборгованість, що її обчислить за наслідками перевірки податковий орган, і становитиме величину "податкового ризику").

Список використаних джерел

1. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки : [текст] / Ш. Бланкарт. / Пер. з нім. С. І. Терещенко, О. О. Терещенка; Передмова та наук. ред. В. М. Федосова. – К. : Либідь, 2000. – 654 с.
2. Педь І. В. Податкова система: економіко-правова характеристика податків : [монографія] / Ірина Валеріївна Педь – К. : Знання, 2007. – 191 с.
3. *Opodatkowanie i rachunkowosc w Polsce: Elementy porownawcze z prawem niemieckim I standartami miedzynarodowymi.* / Red. Nauk. S. Kudert, J. Nabialek – Warszawa: Wydawnictwa Prawnicze PWN, 2000. – 424 str. – S.79-84.
4. Ustawa RP z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług // Dz. U. Nr 54, poz. 535 oraz z 2005 r. Nr 14, poz. 113.
5. 188.Ustawa RP z dnia 12 listopada 2003 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych // Dz. U. z 2003 r. Nr 202, poz. 1957.

СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК, ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА, НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ПОЛІТИКА ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Кирлик Наталія Юріївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економічної теорії

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

ІННОВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ

В сучасному бізнесі проблемам використання кластерного підходу в стратегічному управлінні підприємством, галуззю чи регіоном приділяється значна увага. В основі будь-якого стратегічного управління лежить економічний кластер, котрий забезпечує економічну складову будь-якого підходу. Особливим інфраструктурним елементом економічного кластеру є логістичний кластер, котрий формується на перетині основних транспортних потоків. А враховуючи зростаючі товаропотоки в напрямку Україна-ЄС, а також той факт, що українська логістична складова перебуває на стадії становлення, то виникає необхідність в дослідженні структури, природи та форми логістичного транспорту.

можна виокремити наступні форми логістичного кластеру:

1. *транспортно-логістичний кластер.* Даний вид кластеру спрямований на забезпечення транспортними послугами підприємства конкретного регіону. До складу цього кластеру входять підприємства, установи та організації, що формують його інфраструктуру (транспортні підприємства, логістичні та складські комплекси тощо).

2. *митно-логістичний кластер.* Даний вид кластеру забезпечує організацію митного оформлення вантажів, що надходять чи вибувають з території конкретної країни. До складу цього кластеру входять підприємства, установи та організації, що надають послуги пов'язані з митним оформленням

товарів та вантажів (транспортні підприємства, логістичні та складські комплекси, митні органи тощо).

3. *індустріально-логістичний кластер*. Даний вид кластеру забезпечує партнерство та взаємозв'язок промислових та логістичних підприємств, з моменту надходження сировини до часу реалізації готової продукції, з метою оптимізації потоків сировини, товарів та витрат;

4. *інноваційно-логістичний кластер*. Даний вид кластеру забезпечує взаємодію підприємств, установ та організацій котрі займаються розробкою, створенням та реалізацією інновацій та займається доведенням їх до безпосередніх споживачів. Особлива участь тут належить науково-дослідним організаціям та логістичним компаніям.

Список використаних джерел:

1. Глушаниця Р. В. Кластерний принцип формування міжнародних стратегічних альянсів / Р. В. Глушаниця // *Формування ринкових відносин в Україні*. - 2011. - № 3. - С. 38-43.
2. Підвисоцький В. Г. Транскордонні кластери: європейський досвід створення та розвитку / В. Г. Підвисоцький, Т. В. Палпу // *Формування ринкових відносин в Україні*. - 2011. - № 4. - С. 28-35.
3. Демченко В. В. Особливості формування транскордонних кластерів / В. В. Демченко // *Регіональна економіка*. - 2010. - № 3. - С. 179-186.
4. Шарай С.М. Реалізація принципів логістики на автомобільному транспорті : навчальний посібник / С.М. Шарай. – *Автошляховик України*. – 2010. – №4. – С. 44-45.
5. Смирнов І.Г. Транспортна логістика: Навч. пос. / І.Г. Смирнов, Г.В. Косарева. – К.: ЦУЛ, 2011. – 24с.
6. Якименко Н.В. Аспекти функціонування транспортно-логістичних кластерів в Україні та оптимізація управління їх потоковими процесами / Н.В.Якименко // *Вісник економіки транспорту і промисловості*. - № 38. – 2012. - С.297-301.
7. Ковальська Л.Л. Процес формування регіонального логістичного кластеру / Л.Л.Ковальська // *Логістика: теорія та практика*. - №1. - 2011. – С. 70-78.

Gerasymchuk Nataliia

*Doctor of Economic Sciences,
associate professor of Economics Department
Rzeszow University of Technology
Rzeszow, Poland*

UTWORZENIE MECHANIZMU OSZCZĘDZANIA ZASOBÓW DLA ROZWOJU KOMPLEKSU ROLNO-PRZEMYSŁOWEGO

Obecnie populacja świata szybko rośnie, a jej potrzeby są trudne do zaspokojenia ze względu na ograniczone zasoby. I być może nadejdzie czas, kiedy przyrost ludności przewyższy wzrost wydobytych dóbr. Świat trzeciego tysiąclecia, który znajduje się pod wpływem transformacyjnego wpływu globalizacji, zmienił się już znacząco: dopiero pod koniec XX wieku społeczeństwo jest świadome konsekwencji korzystania z zasobów naturalnych. Głęboka destabilizacja ekosystemów poprzez intensywny rozwój sił wytwórczych, aktywny wzrost populacji oraz znaczną presję na środowisko wymagają racjonalizacji wykorzystania zasobów naturalnych dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju ludzkości.

Sytuacja ta zwiększa znaczenie zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego Ukrainy, podniesienia poziomu jej międzynarodowej konkurencyjności, jakości żywności, minimalizacji zagrożeń dla funkcjonowania systemów rolniczych oraz efektywnej współpracy międzyregionalnej. Specyfika kompleksu rolniczego polega na tym, że do produkcji i przetwórstwa produktów rolnych zużywane są znaczne ilości różnych zasobów naturalnych i energii, racjonalne, których wykorzystanie wymaga od producentów stosowania metod gospodarowania oszczędzających zasoby, redukujących wpływ na środowisko do poziomu bezpiecznego dla środowiska.

Wszystko to zmusza producentów do innowacji w procesie produkcyjnym, zwiększania wydajności pracy, uzyskiwania dodatkowego efektu z odnawialnych źródeł energii, aktywizowania środowiska naturalnego z korzyścią dla społeczeństwa. Pilność tych procesów wzrosła w czasie kryzysu gospodarczego, kiedy tempo wzrostu głównych gospodarek znacznie spadło, a Ukraina znajduje się w trudnej sytuacji: kraj ma niski poziom konkurencyjności krajowych produktów

rolnych w porównaniu z konkurencją zagraniczną, znaczne dysproporcje cen w produkty rolne i ceny zakupu środków materialnych i technicznych, a także brak środków budżetowych dla organizacji rolniczych.

Jednocześnie same przedsiębiorstwa rolno-przemysłowe są nadal w niewystarczającym stopniu zaangażowane w mobilizowanie rezerw na wzrost efektywności, co objawia się przestarzałymi systemami zarządzania, niską rentownością wykorzystanych zasobów, niewystarczającą motywacją pracowników do osiągania wysokich wyników końcowych. Obniżenie poziomu wyposażenia technicznego przedsiębiorstw rolnych oraz stosowanie przestarzałych technologii i środków technicznych, które zmniejszają areał, zmniejszają plony głównych upraw jest jedną z głównych przyczyn niskiej wydajności producentów rolnych i zniechęca do technologii oszczędzających zasoby, modernizacji i intensyfikacji produkcji rolnej. Efektywność ochrony zasobów w produkcji rolniczej jest nierozdzielnie związana z wykorzystaniem innowacyjnych metod, technologii, narzędzi. Konieczność rozwiązania problemów teoretycznych i praktycznych mających na celu identyfikację i wykorzystanie rezerw w celu zwiększenia efektywności przedsiębiorstw rolnych poprzez zmniejszenie zasobochłonności produkcji przesądziła o istotności badanego problemu.

References

1. *Utworzenie mechanizmu oszczędzania zasobów dla rozwoju kompleksu rolno-przemysłowego*
2. *Kraciuk, J. Problemy Rolnictwa Światowego tom 19 (XXXIV), zeszyt 3, 2019: 57–66. OF WORLD AGRICULTURE, 57.*
3. *Konczal, A. A. (2017). Antropologia lasu. Leśnicy a percepcja i kształtowanie wizerunków przyrody w Polsce.*

СЕКЦІЯ 4. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ

Лях Ігор Михайлович

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри інформатики та фізико-математичних дисциплін
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Яновський Нікіта Юрійович

*здобувач вищої освіти III курсу
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ОНЛАЙН ДИСТРАБ'ЮЦІЇ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

На початку 21 століття зберігання великих об'ємів інформації у базах даних, з використанням інформаційних технологій, є невід'ємною частиною для будь-яких суб'єктів та сфер господарювання. Бази даних дозволяють зберігати великі об'єми інформації в одному місці – на сервері, що значно спрощує ведення обліку та доступу.

Сучасні бази даних надають можливість зберігати інформацію в різних форматах: від звичайних текстових даних, до великих об'ємів відео та аудіо даних. Для керування базами даних використовують спеціальне програмне забезпечення, яка має назву – “система управління базами даних” (СУБД). З кожним роком технічні вимоги до СУБД зростають, тому розробникам постійно необхідно їх модифікувати, створюючи нові функціональні можливості, оптимізуючи вже реалізовані, а також пришвидшуючи алгоритми роботи з даними.

Одна з найбільш популярних онлайн платформ, яка використовує інформаційні системи для зберігання даних – це онлайн дистриб'юція. Інструментарій для баз даних, який використовує онлайн дистриб'юцію, є

сучасний процес для розповсюдження та просування товарів через мережу Інтернет. Починаючи з 21 століття, з активним розвитком онлайн магазинів та адаптацією баз даних під веб технології, велика кількість розробників, які раніше не працювали з СУБД, долучилася до роботи з ними.

MongoDB – це система керування базами даних, розроблена компанією MongoDB Inc. у 2009 році. Система використовує документно-орієнтований спосіб зберігання даних, дані зберігаються у документах формату BSON, які за принципом роботи майже ідентичні до формату JSON. У сукупності BSON документи утворюють ієрархічну структуру дерева. Для зв'язку з базою даних, MongoDB використовує мову запитів MQL, що аналогічно розроблена компанією MongoDB. У своїй системі транзакцій MongoDB використовує набір правил ACID, дотримання яких гарантує цілісність та незмінність даних при транзакціях. MongoDB дозволяє легко змінювати структуру даних, наприклад: додавати нові дані під час роботи з документами, видаляти або редагувати існуючі документи. Крім цього, система розрахована на роботу з великими обсягами даних (10-100 Гбайт). [1,2,4]

MySQL – це система керування базами даних, розроблена компанією MySQL AB, що підтримується компанією Oracle. Дані у системі зберігаються у вигляді таблиць, де стовбці представляють тип даних, а рядок – самі дані. Ці таблиці у сукупності утворюють базу даних. MySQL використовує реляційну модель даних, яка передбачає зв'язок таблиць між собою через дані, які вони містять. Це означає, що при зміні даних однієї таблиці, автоматично генеруються дані інших таблиць, які пов'язані з нею. MySQL використовує мову запитів SQL для взаємодії з базою даних. MySQL проста у встановленні та легка у налаштуванні, проте розрахована на відносно невеликий об'єм зберігаємих даних – від 1 до 2 Гбайта. Також у більшості мов програмування та фреймворків є інтеграція з MySQL. [1,2,3]

PostgreSQL – це система керування базами даних з відкритим вихідним кодом, яка була створена професором Майклом Стоунбракером (Michael Stonebraker) та його командою. Перша версія системи стала доступною у 1996 році для загальнодоступного користування. PostgreSQL, як і MySQL, реалізує реляційну модель даних, яка організовує і зберігає дані у виді таблиць та використовує мову запитів SQL. PostgreSQL розрахована на виконання комплексних ресурсо-затратних запитів. Через свою надійність, система

активно використовується у банківській сфері та державних установах, проте вона є важкою для її опанування початківцем. Головною перевагою PostgreSQL є оптимізовані алгоритми роботи з великими об'ємами даних (до 1.6 Тбайт), які постійно оптимізуються. [1,3,4]

Усі СУБД вирішують єдину задачу – зберігання даних, а кожна індивідуальна СУБД може відрізнитися своєю архітектурною складовою, яка реалізує свій принцип роботи з даними. СУБД у загальному відрізняються по своїм можливостям, тому під кожний проект необхідно обирати відповідну СУБД, для уникнення зайвих фінансових та часових витрат. Підсумовуючи, сучасні СУБД дозволяють працювати з дуже великими об'ємами даних, задовольняючи найвибагливіших користувачів, таких як: фінансові установи, соціальні платформи, регіони та держави.

Список використаних джерел

1. *Найбільш популярні бази даних. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://habr.com/ru/post/348220/>*
2. *Порівняння MongoDB та MySQL. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.geeksforgeeks.org/mongodb-vs-mysql/#:~:text=What%20are%20MongoDB%20and%20MySQL%3F&text=MongoDB%20is%20an%20open%2Dsource,that%20can%20vary%20in%20structure.&text=MySQL%20is%20a%20popular%20open,and%20supported%20by%20Oracle%20Corporation.>*
3. *Порівняння MySQL та PostgreSQL. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://habr.com/ru/company/mailru/blog/248845/>*
4. *Порівняння MongoDB та PostgreSQL. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://habr.com/ru/post/272735/>*

Федорка Павло Павлович

*асистент кафедри програмного забезпечення систем
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Клименко Михайло Володимирович

*асистент кафедри програмного забезпечення систем
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТА МЕТОДІВ BIGDATA В КОНЦЕПЦІЇ «РОЗУМНЕ МІСТО»

Сучасні міста України постійно стикаються із зростаючою потребою в ефективнішому використанні обмеженого міського простору, збільшенні рівня проінформованості населення та впровадженні нових способів супроводу та підтримки жителів у всіх соціальних та інформаційних сферах. Кожне місто використовує стратегію розвитку «розумних» міст, яке спрямоване на комплексне та адаптивне до середовища впровадження інформаційних та комунікаційних технологій для покращення умов життя громадян.

«Розумні» міські додатки продукують великі за обсягом та слабоструктуровані набори даних (BigData) з неоднорідних джерел, для яких не можуть бути ефективно використані наявні технології обробки інформації в міській інфраструктурі. Для вирішення такого класу задач потрібно використовувати інформаційні технології обробки BigData, які базуються на розподіленому керуванні даними та паралельній обробці й спроможні забезпечити необхідні обсяги сховища даних, розподілену обробку та інтерактивну візуалізацію даних[1].

Використання інформаційної технології BigData для проектів «розумних міст» дозволяє зберігати та обробляти дані для отримання аналітичної та статистичної інформації з метою покращення сервісних та інформаційних послуг «розумного міста». Виділені на основі опрацювання BigData

інформаційні кортежі допоможуть муніципальним адміністраціям в процесах прийняття рішень при плануванні ресурсів та «розумних» послуг міста. Для великих за обсягом та слабоструктурованих даних у «розумних містах» потрібна розробка інструментів та методів для оперативного та ефективного зберігання, опрацювання та аналізу з метою виділення прихованих кореляцій та перетворення їх на знання.

Зазначимо, що концепція “розумного міста” формує образ суспільного мислення та сприйняття процесів навчання та набуття освіти широким міським загалом. Такий підхід має вирішальне значення для успішності будь-яких інвестицій в соціальний капітал “розумного міста” [2].

Список використаних джерел:

1. *Smart Cities and Communities Federal Strategic Plan – NITRD. USA. Draft for Public Comment. [Electronic resource] – 2017 – Access mode: https://www.nitrd.gov/drafts/SCC_StrategicPlan_Draft.pdf.*

2. *Editorial: Smart cities of the future: Creating tomorrow’s education toward effective skills and career development today / Wang, Minhong, et al. // Knowledge Management & E-Learning: An International Journal (KM&EL). – 2015. – Vol. 6.4. –P. 344–355.*

СЕКЦІЯ 5. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Костюк Валентин Романович

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна*

Штань Марина Воодимирівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ СХІДНОАЗІЙСЬКОГО ТА ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКОГО ТИПІВ ПРОТЕКЦІОНІЗМУ

існують приклади двох абсолютно різних типів протекціонізму — латиноамериканський і східно-азійський (табл. 2). Відомий норвезький економіст Ерік Райнерт, автор книги «Як багаті країни забагатіли... і чому бідні країни лишаються бідними», послідовно виступає за економічний протекціонізм та захист національної промисловості. Вчений радить урядам країн з низьким рівнем розвитку не використовувати без критичного осмислення вимоги Міжнародного валютного фонду та Світового банку. За його словами, вільна торгівля між економічно нерівними країнами призводить до збагачення розвинених країн та ще більшої бідності країн з сировинною економікою. Е. Райнерт відстоює думку про те, що для стійкого розвитку країни потрібно пройти кілька етапів, зокрема:

1. Період вільної торгівлі (для зміни моделі споживання і створення попиту на промислові товари);

2. Запровадження протекціонізму та розбудова національної промисловості, що включає види економічної діяльності з високою часткою доданої вартості;

3. Перехід до глобальної вільної торгівлі лише за умови, що національний сектор товарів і послуг з високою часткою доданої вартості стане конкурентоспроможним [10, с. 205-228].

Таблиця 1

Особливості Східноазійського та Латиноамериканського типів протекціонізму

Протекціонізм	
Східноазійський тип	Латиноамериканський тип
Тимчасовий характер захисту нових галузей від конкуренції на світовому ринку	Постійний захист традиційних галузей на внутрішньому ринку
Стимулювання процесів підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва темпами, що перевищують середньосвітові	Підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва темпами, що є нижчими за середньосвітові
Підтримання темпів економічної динаміки на основі підходів Й. Шумпетера (творча деструкція)	Підтримання неконкурентоспроможних національних виробництв
Стимулювання внутрішньої конкуренції	Обмеження внутрішньої конкуренції
Застосування принципів технологічного націоналізму, за якого найважливіші технології перебувають під контролем місцевих корпорацій	Перебування найважливіших технологій під контролем міжнародних корпорацій
Значні обсяги інвестування в освіту, що формує попит на послуги висококваліфікованої робочої сили	Незначні обсяги інвестування в освіту, що формує слабкий попит на послуги висококваліфікованої робочої сили, еміграція кваліфікованої робочої сили
Рівні умови розподілу землі	Нерівні умови розподілу землі

Виважений розподіл доходів обумовлює розширення внутрішнього ринку товарів з високою доданою вартістю	Значна диференціація у розподілі доходів призводить до падіння попиту на товари з високою доданою вартістю, що знижує конкурентоспроможність національних виробників
Кооперація виробників з національними постачальниками	Відсутність кооперації виробників з місцевими постачальниками у зв'язку з наданням переваг імпортованим комплектуючим

Джерело: Узагальнено авторами на основі джерела [10, с. 209-231]

Таким чином, проведений аналіз дає змогу дійти висновку про те, що реалізація інструментарію активного державного регулювання, що ґрунтується на необхідності стимулювання її розвитку з використанням цілої низки важелів. При цьому йдеться про приведення функцій держави у повну відповідність з потенціалом її ендогенного розвитку, що передбачає здатність держави ефективно здійснювати регулювання, що спрямоване на сприяння національному економічному зростанню. Вказане завдання пов'язане з необхідністю підвищення дієздатності державних інститутів, що передбачає здійснення ефективної діяльності держави, яка сприяла б розвитку внутрішнього виробництва конкурентоспроможних товарів і послуг.

Список використаних джерел

1. *Економічна стратегія та політика реалізації європейського вектору розвитку України: концептуальні засади, виклики та протиріччя: монографія / за ред. В.Д. Базилевича, Осецького В.Л. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. – 536 с.*
2. *Лагутін В.Д. Інститути і економічні механізми стабільності та розвитку суспільства / В.Д. Лагутін // Економіка України. – 2018. – №9. – С. 13-25*
3. *Gorodnichenko Y., Roland G. Culture, institutions and the wealth of nations // Review of Economics and Statistics. 2017. Vol. 99. P. 402-416*
4. *Ponomarenko V., Gontareva I. The system of causal connections between entrepreneurial activity and economic development // Economic annals-XXI. 2017. №5-6. P. 4-7*

5. Черленяк І. І., Машіко К. С. Інституційна та економічна динаміка національного бізнесу // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2017. Випуск 2. С. 107-116
6. Гесць В.М., Гриценко А.А. «Новий прагматизм» як інструмент інклюзивної глобалізації (до 70-річчя професора Гж. В. Колодка) // Економіка України. – 2019. №1. – С. 3-15
7. Гайдуцький П. І. НеЗабуті реформи в Україні, 1991-2017 / П. І. Гайдуцький. – К.: ДКС Центр, 2017. – 849 с.
8. Магас В.М. Підприємництво та конкуренція – основні чинники розкриття економічного потенціалу суспільства // Економічна теорія. – 2019. – №2. – С. 44-56
9. Фінансова глобалізація і євроінтеграція / за ред. О. Г. Білоруса, Т. І. Єфименко. – К.: ДННУ «Академія фінансового управління», 2015. – 496 с.
10. Райнерт Ерік С. Як багаті країни забагатіли... і чому бідні залишаються бідними. – К. Темпора, 2014. – 444 с.

Артюшок Костянтин Андрійович
кандидат економічних наук, доцент,
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
ім. акад. Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИМИ ВІДНОСИНАМИ

Останнім часом зросли моделі та експерименти в галузі промислового управління. В той же час комерційні моделі промислової екології - мережі промислового симбіозу все ще залишаються рідкістю як у теорії, так і в практиці. Наприклад Калундборзький екоіндустріальний парк у Данії.

Нові приклади управління еколого-економічними відносинами демонструють, що замість промислового симбіозу (тобто екоіндустріальних парків) принципи циклічної економіки також можуть застосовуватися в невеликих масштабах, навіть в межах одного малого/середнього підприємства. Прикладом цього є завод конвертів «Рочесо» у Франції, де всередині однієї фабрики створюються місцеві енергетичні каскади та міні-петлі з матеріалу.

Завод «Rocheso» впроваджує свою версію принципів циклічної економіки: активна мінімізація витрат та утилізація відходів всередині заводу; включення живих систем до поводження з відходами; зменшення суворих умов праці та зростання соціальної справедливості. Він складається з єдиної фабрики для виробництва конвертів з деревини, яка поступово реформувалася (і досі зазнає змін) шляхом заміни нестійкої практики та виробничих процесів. Наприклад, була прийнята політика відновлення лісів, були введені катушки для конвертів, що скорочувало споживання картонних коробок приблизно на 200 тисяч на рік, а для очищення машин використовуються біорозкладні миючі засоби (усуваючи токсичні стічні води). В подальшому заводом «Rocheso» був посаджений бамбуковий гай для очищення промивних стічних вод, а потім бамбук використовується для заправки системи центрального опалення (яка разом з деревними гранулами із залишками дерев, у процесі виготовлення конвертів та рекуперації тепла з машин, виробляє 100 % самозабезпечення опалення). Інвестиції у альтернативну енергетику дозволили встановити на даху заводу сонячні панелі та ємності для збору дощової води для внутрішнього використання. Такі заходи дозволили виробляти електроенергію та створили умови для самозабезпечення заводу водою (для миття машин, розведення чорнила та використання туалету). Додатково на даху заводу був створений штучний луг для бджіл, що забезпечувало утримання та утеплення даху. З соціальної сторони керівництво заводу «Rocheso» здійснило викуп акцій, і замість виплати дивідендів систематично реінвестує результати фінансової діяльності в завод. Соціальна справедливість заохочується різними способами: наприклад, коефіцієнт заробітної плати виріс до 1,4, а фруктові дерева та овочі, які органічно вирощуються на всіх доступних ділянках, доступні для споживання працівниками.

Отже, як бачимо невеликі екологічні підприємства подібного типу нещодавно розповсюдилися, але залишаються з наукової точки зору мало дослідженими. Хоча існують певні подібності в управлінській практиці, однак переважно вони зосереджені на ефективності та циклічності використання енергії та матеріалів, а також на розподілі знань. Однак у більшості випадків, коли практикується управління еколого-економічними відносинами, він практикується нетипово, без збереження концептуальної та методологічної єдності екологічної економіки.

Список використаних джерел

1. Афанасьев В.Г. *Общество: системность, познание и управление.* / В.Г. Афанасьев. – М.: Политиздат, 1981. – 432 с.
2. Вернадский В. *Философские мысли натуралиста.* / В.Вернадский. – М.: Наука, 1988. – 520 с.
3. Голуб А.А. *Экономика природных ресурсов* / Голуб А.А., Струкова Е.Б. – М.: Аспект-Пресс, 1998. – 319 с.
4. Дорогунцов С.І. *Проблеми і перспективи сталого розвитку України* / С.І. Дорогунцов, Б.М. Данилишин // *Проблеми сталого розвитку України.* – К.: «Лібра», 1998. – С 57-68.
5. *Экономическая оценка естественных ресурсов* / А.А. Минц. – М.: Мысль, 1972. – 152 с.
6. Реймерс Н.Ф. *Экология. Теории, законы, правила, принципы и гипотезы.* / Н.Ф. Реймерс. – М.: «Россия молодая», 1994. – 366 с.
7. Хвесик М.А. *Стратегічні імперативи раціонального природокористування в контексті соціально-економічного піднесення України: [монографія]* / М. А.Хвесик. — Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2008. – 496 с.
8. Форрестер Д. *Мировая динамика* / Д. Форрестер. – М. ООО «Издательство АСТ», СПб.: Terra Fantastica, 2003. – 384с.
9. Медоуз Д. *Пределы роста.* / Д.Х. Медоуз, Д.Л. Медоуз, И. Рандерс, Ш. Беренс. – 2-е изд.: Пер. с англ. – М.: МГУ, 1991.
10. Пестель Э. *За пределами роста* / Эдуард Пестель. – пер. с англ. Е. В. Нетесовой ; общ. ред. и вступ. ст. [с. 5-29] Д. М. Гвишиани. – М. : Прогресс, 1988. – 268 с.
11. *Доклад Всемирной комиссии ООН по окружающей среде и развитию «Наше общее будущее» [Электронный ресурс]* / Режим доступа : <https://www.un.org/ru/ga/pdf/brundtland.pdf>
12. *Концепція збалансованого (сталого) розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року, затверджена Наказом Міністерства аграрної політики України від 20.08.2003 р. № 280 [Електронний ресурс].* – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0280555-03#Text>

СЕКЦІЯ 6. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Неговська Юлія Миколаївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри маркетингу, економіки, управління та адміністрування

декан факультету економіки та інформаційних технологій

ВНЗ «Національна академія управління»

м. Київ, Україна

ФОРВАРДНИЙ КОНТРАКТ У ВАЛЮТНИХ РОЗРАХУНКАХ ПІДПРИЄМСТВА

Під іноземною валютою розуміється ціна кожної одиниці певної валюти в перерахунку на іншу валюту. Це один з основних факторів, що визначають економічні показники країни та підприємства. Ось чому підприємцям слід більше приділяти увагу вартості своєї валюти.

Держави можуть встановлювати як фіксований курс, так і плаваючий. Між цими двома системами колишня валютна система зазнала краху в 1970 році і спричинила цінову та економічну кризу. Це привело систему до плаваючого обмінного курсу на практику більш широко, а поява режиму збільшила ризик нестабільності валютного курсу та зробила грошові потоки більш чутливими. Отже, ризик інфляції також збільшився, що, у свою чергу, вплинуло на вартість інвестицій та прибутковість підприємства.

Форвардний курс іноземної валюти - один із інструментів деривативів, який використовується для хеджування валютного ризику. Збільшення валютного курсу більше очікуваного рівня викликає зростання вартості імпорту. Навпаки, зниження валютного курсу більше очікуваного рівня призводить до зниження вартості експорту. Таким чином, коливання валютного курсу створює дилему і впливає як на імпортерів, так і на експортерів.

Форвардний контракт іноземної валюти забезпечує механізм хеджування шляхом заздалегідь зафіксованої ціни іноземної валюти. Цей договір передбачає, що покупець у майбутньому отримає доставку базової валюти за

ціною за префіксом за попередньою датою. Для обох сторін, які беруть участь у договорі, виконання договору є обов'язковим. На дату виконання контракту покупець сплачує продавцеві зазначену суму за кількість іноземної валюти, визначену в контракті. Імпортер товару, якому в майбутньому потрібно буде платити своєму іноземному продавцю за вказаною іноземною валютою і очікує зростання курсу валюти протягом терміну, коли має бути здійснено платіж, може усунути валютний ризик, заздалегідь купивши потрібну йому валюту за ціною, визначеною форвардним контрактом валюти. Подібним чином експортер товарів, який у майбутньому отримав би певну іноземну валюту від свого іноземного покупця і очікує зниження курсу валюти за час отримання валюти, може зняти валютний ризик, продавши валюту заздалегідь за ціною, визначеною форвардним контрактом.

Можна зробити висновок, що запуск ринку позабіржових деривативів для хеджування валютного ризику в існуючому фінансовому секторі призведе до зміни політики щодо грошей та ринку капіталу, існуючого валютного механізму, правил та регулювання торгівлі, структури цін на товари, прийняття корпоративних рішень, навчальні програми вищої освіти, політика підбору установ, ризик впливу інвесторів, поведінка та сприйняття інвесторів та інфраструктура ринку.

Це також заохотило б велику кількість людей використовувати офіційний канал для отримання грошових переказів від своїх родичів, які працюють за кордоном. Очікується, що все це позитивно вплине на зростання економіки. Крім того, також було б складно створити обізнаність серед майбутніх хейджерів та арбітражерів щодо нового механізму. Таким чином, необхідне подальше дослідження, щоб визначити всі ці питання, життєво важливі для реформування фінансового та нефінансового сектору країни.

Список використаних джерел

1. Дорман В.Н., Соколова О.С. Хеджирование – как перспективный метод управления рыночными рисками. *Финансы и кредит*. 2007. №41. С.56-60.
2. Вербіцька І.І. Хеджування валютних ризиків. *Сталий розвиток економіки*. 2013. №4. С.374-380.
3. Галанов В.А. Производные инструменты срочного рынка: фьючерсы, опционы, свопы. М.: Финансы и статистика, 2002. 464 с.

4. Колосов И.М. *Инновации в сфере валютного хеджирования на промышленных предприятиях. Финансы и кредит. 2009. №13. С.69-75.*

5. Національний банк України. Постанова №479 «Про встановлення розміру обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

6. Національний банк України. Постанова №5 «Про затвердження Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті» від 02.01.2019р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

7. Редхед К., Хьюс С. *Управление финансовыми рисками; пер.с англ. М.: Инфра-М, 1996. 288с.*

Чередніченко Юрій Васильович
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку та
фундаментальних економічних дисциплін
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна*

МІЖБАНКІВСЬКІ КОРЕСПОНДЕНТСЬКІ ВІДНОСИНИ

Банками-кореспондентами називаються ті, що уклали між собою договір про партнерство та відкрили один одному рахунки. Відповідно, відкриті рахунки вважаються кореспондентськими. Кількість таких рахунків одного банку є його кореспондентською мережею. Формування кореспондентських відносин не завжди передбачає відкриття рахунків, але, згідно з банківськими нормами, вони, зазвичай, взаємозамінюються.

Будь-який банк може володіти одним або кількома кореспондентських рахунками ностро і лоро. Ностро – це рахунок, створений певним банком іншому банку; лоро – це рахунок, створений іншим банком даному банку. Коротко кажучи, банки мають у розпорядженні рахунки ностро та ведуть рахунки лоро; рахунки ностро – активні, а рахунки лоро – пасивні.

Кореспондентські рахунки відкриваються у певній валюті. Якщо рахунок відкритий, для прикладу, в євро, то дії у доларах США стосовно нього нереальні. Бувають випадки, коли банки відкривають мультивалютні

рахунків, але це формує тільки наявність кількох рахунків у різних валютах під однаковою або практично однаковою цифрою.

Аби мати можливість керувати кореспондентськими рахунками, банки застосовують платіжні доручення, головний інструмент, з якого реалізуються перекази грошей між банками.

Міжнародні розрахунки створюються банками у безготівковій формі, при цьому, банки відіграють роль одночасно організаторів та гарантів. Упродовж здійснення розрахункових операцій банки застосовують власні відділення за кордоном та свої кореспондентські стосунки із зарубіжними банками. Міжнародні розрахунки потребують високого рівня знань банківських працівників і підпорядковані валютно-фінансовим та платіжним нормам зовнішньоекономічних договорів.

Як бачимо, міжнародні розрахунки мають тісний зв'язок з валютною та кредитною діяльністю, але сильно залежні від способу та об'єму торгівлі товарами та послугами. Окрім цього, проявляється їх залежність від некомерційної діяльності, кредитів та переміщення капіталів між державами, від надання економічної допомоги країнам.

Більша кількість міжнародних розрахунків реалізовується в ході міжнародних торговельних взаємодій. Значний вплив на міжнародні розрахунки займає і цілісний ступінь розвитку банківської системи в країні, а також банківська практика країни чи регіону.

Завдяки кореспондентським банківським відносинам банки здатні здобути можливість фінансових послуг у різноманітних юрисдикціях та створюють для своїх клієнтів можливість транскордонних платіжних послуг, розвиваючи міжнародну торгівлю та фінанси.

У світовій мережі кореспондентських відносин здійснення фінансових операцій доручається іноземному банку, який, будучи банком-кореспондентом, бере на себе обов'язки зовнішньоторговельних розрахунків власне у своїй країні. Це різко пришвидшує розрахунки та зменшує ймовірність ризику.

Виділяють три види кореспондентських відносин:

- 1) без відкриття рахунку;
- 2) з відкриттям рахунку певного банку в іншому;
- 3) із взаємним відкриттям рахунків.

Третій вид, між іншим, надзвичайно важливий для операції доказу акредитива, адже, якщо банк-емітент не зможе з певної причини переказати кошти на рахунок, підтверджуючий банк, згідно умов платежу міжнародного контракту, в безакцептній системі просто зніме кошти з рахунку свого кореспондента у своєму банку, зробивши оплату експортеру.

Створюючи кореспондентські відносини із закордонними банками, фінансові організації обмінюються прикладами підписів, що забезпечує можливість вживання паперових платіжних документів. Міжнародний переказ рахункових сум з однієї країни до іншої виглядає приблизно так: відправник – банк відправника – його кореспондент – центральний банк – кореспондент банку одержувача – банк одержувача – одержувач.

Список використаних джерел

1. *Копчикова, І. (2021). ТЕХНОЛОГІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ОБЛІК МІЖБАНКІВСЬКИХ РОЗРАХУНКІВ. Економіка та суспільство, (30).*
2. *Гончарук, А. С. ВИДИ ТА ФОРМИ МІЖБАНКІВСЬКИХ РОЗРАХУНКІВ. Редакційна колегія: Бондар МІ—д. е. н, професор, декан факультету обліку та податкового менеджменту ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»; Ловінська ЛГ—д. е. н., професор, в. о. завідувача кафедри податкового менеджменту та фінансового моніторингу ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», 260.*
3. *Сусіденко, Ю. В. (2014). Міжбанківські розрахункові відносини в умовах реформування банківської системи України. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка, (19, Вип. 3 (4)), 103-106.*
4. *Сербін, А. І. РАХУНКИ ОБЛІКУ МІЖБАНКІВСЬКИХ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ. Редакційна колегія: Бондар МІ—д. е. н, професор, декан факультету обліку та податкового менеджменту ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»; Ловінська ЛГ—д. е. н., професор, в. о. завідувача кафедри податкового менеджменту та фінансового моніторингу ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», 300.*

СЕКЦІЯ 7. СУЧАСНІ МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Белякова Оксана Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент

Азовський морський інститут

Національного університету «Одеська морська академія»,

м. Маріуполь, Україна

МОРСЬКІ КРУЇЗИ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ВИД ВІДПОЧИНКУ

Морський круїзний туризм – один з найдинамічніших видів туризму в світі.

Морська подорож – це подорож з портів в країни, зазвичай по замкнутому колу. Зважаючи на популярність морських подорожей, поняття круїзу розкривається як морська мандрівка на спеціально призначеному для перевезення туристів з порту у порт судні, яке слідує за певним маршрутом та обладнане для різноманітних розваг пасажирів на шляху слідування [1]. У світі налічується понад 150 морських круїзних компаній.

З кожним роком кількість круїзних компаній зростає в міру збільшення числа туристів, які цікавляться круїзами. Загальний круїзний флот усіх діючих операторів нараховував у 2018 р. 386 лайнерів. Для порівняння, ще у 2000 р. їх сумарна кількість становила 237 судів. До 2027 р. прогнозується їх збільшення до 472 круїзних лайнера [3]. Спостерігається не тільки кількісне зростання, але і якісне зростання круїзних перевезень на морі.

Для круїзної судноплавної компанії діяльність по здійсненню перевезень водним транспортом є основною, що формує стійкі переваги при роботі на туристичному ринку, а саме: незначна залежність від виробників туристичних послуг, самостійний вибір стратегії розвитку та принципів її реалізації, можливість впровадження всіх типів інновацій, використання потенціалу туристичних операторів для просування круїзного туристичного продукту на ринку послуг[1].

Останнім часом спостерігається тенденція до будівництва великих круїзних лайнерів.

Важливою особливістю круїзних турів є організація розваг на борту. Різні клуби працюють на круїзних лайнерах, проводяться шоу, пропонується послуги ігрових клубів і казино. Як правило, круїз здійснюється за системою «все включено», яка використовується для харчування, використання спортивних залів, а також для програми розваг.

Сьогодні рівень надання туристам різних послуг на судах можна порівняти з найдорожчими курортами. Асортимент заходів для цієї роботи на борту дуже різноманітний: кілька ресторанів, індивідуальний дизайн приміщень і меблів, власна кухня, оздоровчі та спортивні заходи для туристів різного віку, пляж на парковці, різні розважальні програми, казино, тематичні лекції, виставки, програми для дітей і підлітків.

Однією з переваг круїзних турів є безвізова поїздка. Пасажири можуть залишатися в портах і подорожувати без візи протягом 48-72 годин.

Найбільшим недоліком круїзів є їх висока ціна. Кожний круїзний пасажир у 2018р. витрачав в середньому до 1,500 дол. США, найбільшу частку з яких складає вартість квитка [4]. Але зовсім недавно з'явилися бюджетні круїзні компанії.

Розвиток круїзної індустрії визначає зниження цін для туристів, великий прибуток для самих суднобудівників і компаній, а також відмінний прибуток для інших компаній, пов'язаних з цією галуззю. Крім того, конкуренція між круїзними компаніями та їх наземними конкурентами є основою для впровадження інновацій.

Розвиток круїзного туризму має синергетичний ефект для розвитку місцевої економіки: збільшення надходжень до бюджетів всіх рівнів; створення нових робочих місць у сферах, задіяних для обслуговування круїзного судноплавства; рекламування туристичних можливостей регіону (країни в цілому); розширення можливостей для міжнародного співробітництва; залучення інвестицій у розвиток транспортної та туристичної інфраструктури тощо [4].

Круїзна індустрія постійно поповнює свій спектр послуг корисними інструментами та заходами, знаходить нові шляхи розвитку, які покращують співпрацю з партнерами і підвищують інтерес до круїзів.

Без сумніву COVID-19 вносить свої корективи в круїзний туризм. Круїзна індустрія поступово адаптується до нової загрози. Тепер суворі нові протоколи допоможуть повернути довіру споживачів. Нові заходи включають в себе прибуття в круїзні термінали в встановлені тимчасові інтервали, температурний скринінг мандрівників, медичний огляд, медичне анкетування і тест на антиген до COVID-19.

Список використаних джерел

1. Антоненко І.Я. *Формування інноваційного продукту круїзного туризму: монографія* / І.Я. Антоненко, І.Л. Мельник. – К., 2016. – 246 с.
2. Корнілова В.В., Корнілова Н.В., *Сучасні тенденції розвитку круїзного ринку світу. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 5. – С. 20-25.*
3. Кушнірук Г. В. *Сучасні тенденції функціонування світового ринку круїзних послуг. Актуальні проблеми економіки та управління в умовах системної кризи : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 27 листопада 2019 року. – Львів: Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», 2019. – С. 63-67.*
4. *Cruise Industry News. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.cruiseindustrynews.com/annual-cruise-industry-report.html.*

**Серкутан Тетяна Вікторівна
(Serkutan T.V.)**

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу, економіки, управління та адміністрування
ВНЗ «Національна академія управління»,
м. Маріуполь, Україна*

INFORMATIONAL TOOLS FOR MARKETING MANAGEMENT OF AN INDUSTRIAL ENTERPRISE

The level of information support for marketing management in an enterprise can be considered in two aspects: from the point of view of accounting, provision, preparation, analysis and control of marketing information, and from the point of view of methods and techniques of data processing, that is, information technology. The first covers the problems of marketing management in the enterprise, while the

second, for the most part, reflects the problems of providing marketing managers with the necessary tools.

The level of organization of the internal marketing information system at the enterprise reflects the optimal system of internal reporting that would fully satisfy the needs of marketing managers. The optimality of the internal reporting system means regular and timely provision by the enterprise services of the information that marketers need, in the most complete volume and in a simple, accessible form. From these positions, the level of information support of internal marketing information should be assessed.

The correct organization of the internal reporting system of the enterprise should provide for the calculation and provision of a certain list of economic indicators necessary for marketing services to perform analytical functions, planning and implementing marketing activities.

It is advisable to record and analyze the indicators of the company's marketing activities in the following areas:

- Sales analysis - accounting of the actual sales volume and comparison with the planned;
- Analysis of market share;
- SWOT - analysis;
- Analysis of the ratio of marketing costs and sales of goods;
- Financial analysis - identification of factors affecting the rate of return at net worth;
- Marketing evaluation analysis - assessment of quality market parameters (image of the enterprise, competitiveness of products, relationships with consumers)
- Analysis of marketing profitability - by goods, by market segments, by sales channels, by order size, by individual customers;
- Evaluation of marketing efficiency - advertising efficiency, sales promotion efficiency, distribution efficiency.

The availability and free access to data that will allow marketers to carry out the listed types of analysis indicate a sufficient level of information support for marketing within the enterprise.

In a concentrated, precise and simple form, financial, economic and marketing indicators constitute meaningful and necessary information for management. Such indicators should be both quantitative, that is, expressed in value form, and

qualitative, that is, expressed in a descriptive form. The calculation of indicators informing about a certain state of affairs in the enterprise is an information base. Calculation and accounting of costs, financial accounting and analysis, balance sheets and other forms of reporting serve as such an information base.

At the same time, some indicators have limited informational value, because they one-sidedly and incompletely reflect the situation at the enterprise. This can lead to different interpretations. Therefore, it is important to use qualitative information along with quantitative indicators.

A structured system of indicators should become a reliable information tool for managing marketing and the enterprise as a whole, in which the main indicators must be indicators that reflect the goals of the enterprise, and auxiliary indicators must be influenced by them.

The internal information system of an industrial enterprise, in this case, should have the following indicators (for a certain period of time):

- current sales volume;
- the amount of marketing costs;
- financial indicators.

It is advisable to group the volume of current sales by years, by types of products and consumers.

Internal information about marketing costs, as a rule, should contain information such as advertising costs, sales promotion costs, marketing research costs, administrative costs (costs associated with marketing management, including salaries of employees of marketing departments) and etc.

To assess the effectiveness of marketing, as a rule, you need data on the costs associated with the implementation of a particular marketing event. Therefore, it is advisable, when accounting for costs, to distribute them according to their functional purpose. This will help to determine the degree of influence of the components of the marketing mix on the financial performance of the enterprise, depending on changes in various factors.

For example, as shown in Table 1.

Table 1

**Distribution of functional marketing expenses by channels
movement of goods**

Channel type	Expenses for the salaries of performers,%	Expenses for information support of the contract,%	Expenses for advertising,%	Accounting expenses,%	Total expenses,%	Number of concluded contracts null
(Without intermediaries)	83,7	0,8	1,2	14,3	100	4
Sales company	77,4	1,6	2,6	18,4	100	1
Wholesale trading company	-	-	-	-	-	-
Branch or sales representative of an enterprise	71,8	1,3	1,8	25,1		1
Total:						6

Having analyzed this table in absolute units, it is possible to determine in which channel the expenses are most significant, and ultimately, which channel is the most profitable for the enterprise, in relative units - which item of expenses in each channel is the most significant.

The main indicator that must be constantly monitored is the ratio of marketing costs and sales. The task of marketers is to monitor changes in this ratio so that deviations from the maximum permissible values do not exceed the normative in this area.

List of sources

1. Іванов Ю. Б., Ус М. І. Складові інформаційного забезпечення маркетингової діяльності промислового підприємства. *Бізнес Інформ*. 2016. № 1. С. 299 – 305.
2. Кіпоренко С.С. Використання інформаційних систем в управлінні маркетинговою діяльністю підприємств. *Ефективна економіка*, 2019. №11 URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/172.pdf
3. Київська К. І. Аналіз сучасних підходів до створення інформаційних систем маркетингу підприємств. *Технічні науки*. 2018. №10. С. 24 – 27.
4. Серкутан Т.В. Методи оцінки ефективності інформаційного забезпечення маркетингу на підприємстві /Актуальні проблеми сучасності: Монографія (Співавтори Антонова, Бадін та ін.). – Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2010. – 500 с.
5. Серкутан Т.В., Шлапак Н.С. Організаційні проблеми інформаційного забезпечення стратегічного маркетингу на промислових підприємствах / *Университетская наука-2019: в 3 т. : тез. докл. междунар. науч.-техн. конф. (Мариуполь, март 2019 г.) / ГВУЗ «ПГТУ»*. – Мариуполь, 2019. – Т. 3. – С. 75–77.
6. Фроленко О. М. Маркетингова інформаційна система як засіб реалізації стратегічного потенціалу промислового підприємства. *Маркетинг і ринкові відносини*. 2016. №6. С. 238 – 244.

Shlapak Natalia
Ph.D., Professor,
Azov State Technical University,
Mariupol, Ukraine

**MANAGEMENT TOOLS FOR THE ENVIRONMENTAL COMPONENT
OF THE ENTERPRISE'S MARKETING ACTIVITIES**

Enterprises respond differently to environmental challenges: some ignore them completely; others only react to crisis situations; still others embed environmental management into the overall enterprise management system, focusing on the creation of a harmonious environmental management system.

The environmental management systems received a significant impetus as a result of the development and use of two independent management tools over the past twenty years:

1. Rising costs due to environmental pollution have led many companies in North America and Europe to realize the need to create an environmental audit system as a management tool aimed at identifying environmental problems and assessing the environmental performance of companies; financial audit is used to evaluate financial performance. At first, the main goal was to ensure that companies comply with environmental regulations. The objectives were later expanded to also include identifying “best management practices” to address environmental issues.

2. The concept of "total quality management", although at first it was aimed at reducing the frequency and the complete gradual elimination of defects (non-compliance with technical and technological standards and regulations) in production, as well as improving the efficiency of business operations, has become increasingly used for management of the solution of environmental problems (the so-called "Deming Model").

The origin of the concept of total quality management is associated with efforts in the field of the efficiency of industrial systems, which since the 20s of the twentieth century began to systematically explore methods of organizing production. The Deming Model (spiral) was developed by the American engineer Edwards Deming, one of the “fathers” of the concept of total quality management. It is widely used all over the world to improve organization and management in general, and environmental management as well.

Historically, there have been three approaches to environmental management by enterprises:

- No action. These businesses ignore environmental opportunities and threats until it's too late;

- Reactive approach. The management is waiting for someone outside the enterprise to determine the approaches and rules for resolving certain issues, even before the enterprise takes real steps to resolve them at its level. Such enterprises may receive some kind of gain in the short term, but they will never be able to solve serious problems and turn out to be poorly prepared when such problems arise in real activities.

- proactive approach. These businesses continually monitor environmental risks and concerns in their day-to-day operations and determine how to deal with emerging issues before they become truly critical. Such a policy is not at all a sign that this category of companies is simply lucky to prevent difficulties, but they turn out to be better prepared for crisis situations.

Deming's model focuses precisely on the third, precautionary approach. It proceeds from the fact that it is cheaper to prevent (prevent) the occurrence of a problem than to deal with its negative consequences.

Environmental management is a systematic approach to solving environmental problems in the daily activities of enterprises and in their business strategy. From this point of view, the following main factors can be identified that the environmental management systems of an enterprise and their characteristics allow to cope with:

- current legislation and mechanisms for monitoring its observance;
- awareness, image and reputation (growing awareness of the business community on environmental issues; corporate image (society, government) negative impact on the success of the enterprise accidents and shortcomings (negative public opinion, sorry for the corporate image)
- competitiveness (the growing awareness that the environmental aspects associated with products increase the role of the enterprise in international competition (fears about the obstacles to international trade, which are determined by the state of the environment);
- finance (the negative impact of accidents and shortcomings on the success of the enterprise: issues of responsibility for previous pollution, costs of risks of production operations); introduction of economic instruments, such as: taxes and payments to stimulate pollution reduction, additional incentives from the state (licensing), banks (provision of soft loans) and insurance companies (the most attractive insurance conditions); cost savings due to the introduction of cleaner production methods and improved product quality);
- attention of interested parties (attention from consumers, their organizations and the general public of society, increasing attention from third parties, such as financial institutions, attention from shareholders and employees of the enterprise).

List of sources

1. Решетнікова І. Л. Екологічний маркетинг в системі соціальної відповідальності промислових підприємств [Електронний ресурс] - режим доступу - <http://ek-visnik.dp.ua/wp-content/uploads/pdf/2018-2/Reshetnikova.pdf>
2. Серкутан Т.В., Шлапак Н.С. Екологічний аудит як складова екологічного маркетингу / Збірник матеріалів V-ої Міжнародної наукової Інтернет-конференції «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» (14-15 жовтня 2019 року, Київ – Fenglin). – с.68-71.
3. Шлапак Н.С., Волошин В.С., Серкутан Т.В. Екологічний менеджмент : Підручник. Маріуполь: ПДТУ, 2016. - 205 с.
4. Шлапак Н. С., Серкутан Т.В. Теоретичні аспекти трансформації традиційного маркетингу в екологічний маркетинг / Н. С. Шлапак, Т. В. Серкутан // Университетская наука-2018 : в 3 т. : тез. докл. междунар. науч.-техн. конф. (Маріуполь, 23–24 мая 2018 г.) / ГВУЗ «ПГТУ». – Маріуполь, 2018. – Т. 3. – С. 83–86.
5. Witek, L. (2014). Typologia konsumentów na rynku produktów ekologicznych, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” nr 824, Problemy Zarządzania, Finansów i Marketingu, [in Poland].
6. Czuballa, A., Jonas, A., Wojnarowska, H. (2017) Marketing społeczny przedsiębiorstw komercyjnych. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. [in Poland]

СЕКЦІЯ 8. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Веселовська Наталія Олександрівна

*старший викладач кафедри кримінального права, кримінології,
цивільного та господарського права*

ВНЗ «Національна академія управління»

м. Київ, Україна

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА ЯК СПОСІБ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ

Тема пошуку себе молодими людьми на сьогодні є вкрай актуальною, адже перед ними відкривається велика кількість можливостей та шляхів вираження себе як професіонала в майбутньому.

Проте у віці 14-17 років, коли необхідно визначитися із вибором професії, неповнолітній лише починає відчувати в собі схильності до певного виду діяльності, а його погляди на життя та цілі формуються не лише родиною та освітнім закладом, а й друзями та «віяннями», які пропагуються в тому числі за допомогою мережі Інтернет.

Саме тому профорієнтаційна робота є потужним способом профілактики правопорушень та девіантної поведінки неповнолітніх, адже вибір професії може стати вибором життєвого шляху в цілому, допоможе спокійно ставитися до пошуків такої професії, яка принесе не лише заробіток, а і відчуття задоволення, радості та щастя.

Кількість студентів, які не хочуть працювати за спеціальністю, досить висока: серед опитаних 150 здобувачів вищої та середньої спеціальної освіти, 24 особи не хочуть працювати за спеціальністю у майбутньому (що складає 16% респондентів) [1].

Такий високий показник вказує на недостатньо серйозний підхід батьків, педагогів та самих неповнолітніх до профорієнтації учнів 8-11 класів.

Саме тому з початку вересня Науковий дискусійний клуб «Власне розслідування» щороку починає активну роботу зі школярами, їхніми батьками та викладачами: співпрацю із закладами освіти та проведення семінарів, тренінгів, майстер-класів, ігор із учнями 7-11 класів.

Головні напрямки роботи: формування особистісного сенсу навчання; профорієнтаційна робота з учнями (в тому числі із девіантною поведінкою); форми та методи профорієнтаційної діяльності, спрямованої на формування позитивного досвіду соціальної поведінки, навичок спілкування та взаємодії з оточуючими людьми; розуміння свого темпераменту, схильностей, бажань та потреб; ситуації успіху та суспільно-корисна діяльність як важлива умова для самореалізації та розвитку особистості.

Для підвищення ефективності такої роботи розкриваються також питання розуміння вимог та попиту сучасного ринку праці, ознайомлення із вимогами до професій, тренування навичок роботи: таких, як написання резюме, тренування у проходженні інтерв'ю, вивчення методів самопрезентації та неконфліктного вирішення проблем, тощо.

Взаємодія з профорієнтологом (у нашому випадку це – кримінолог, який проводить дослідження профілактики правопорушень неповнолітніх з 2008 року) носить виражений превентивний характер проявів девіантних форм поведінки дітей, адже неповнолітні вчать коригувати деструктивні форми взаємодії, тренують раціональне використання часу (наповнення його змістом та користю, що допомагає зменшити перебування неповнолітніх у таких групах, які негативно впливають на його поведінку) та тренуються у пошуку внутрішніх ресурсів, що допомагають розвитку вольових якостей [3].

У випадках, коли неповнолітній зрозумів ким він би хотів працювати, створюється «мапа»: прописуються послідовні дії (у вигляді шляху), які необхідно виконати для досягнення мети (вступу до навчального закладу) та безпосередньо початок роботи.

Регулярні зустрічі та підтримка профорієнтологом неповнолітніх дозволяють навчити їх використовувати природні механізми своєї психіки від постійного тиску педагогів та батьків щодо здачі ЗНО (саме цю подію вважають «головною метою» більшість викладачів та батьків за версією опитуваних неповнолітніх) та використовувати доступні прийоми нейтралізації хронічної та ситуативної втоми [2, 175].

Важлива роль приділяється вивченню таких індивідуально-психологічних особливостей особистості, як темперамент та його вплив на поведінку неповнолітнього та фахівця обраної професії (робиться порівняльна таблиця із інтерактивними завданнями), вивчається характер, його риси та властивості, а також спрямованість та мотиваційна сфера в структурі особистості підлітків.

Поєднання теорії та практичних вправ «заряджає» молоду людину на бажання досягнути мети, на громадянську активність та фіксування ситуацій успіху (в яких бути комфортно та «вигідно»). Взагалі, саме неповнолітні у віці 14-15 років найчастіше намагаються спробувати найбільш «вигідну» поведінку, саме тому необхідним є розуміння дорослими такої особливості дітей. Якщо «вигідно» хворіти і не ходити до школи, то підліток почне «хворіти»; якщо погана поведінка приведе до покупки, наприклад, телефону, то неповнолітній поводитиме себе так, як некомфортно дорослим. Так, неповнолітній І. мочився у кришталеві фужери в серванті бабусі, якщо його не відпускали на вулицю із друзями. Це тривало декілька років – батьки не знали як подолати таку поведінку 14-річного сина.

Респонденти [1] назвали такі «вигідні» моделі поведінки, які вони використовують: істерика (18%), «хвороба» (42%), образа та «замикання в собі» (26%), втеча з дому (4%), брехня (66%), «сцени» при сторонніх людях (8%), скарги на батьків бабусям та дідусям (34%) або вчителям (6%), побажання собі смерті вголос в присутності батьків (14%), суїцидальна поведінка (2%), постійний депресивно-сумний стан (22%).

Профорієнтаційна робота проводиться також через залучення молодих людей до суспільно-корисної діяльності як важливої умови для самореалізації та розвитку. У таборах та Зборах-походах, які ми проводимо спільно із ГО «Молодіжна організація Подільські скаути», неповнолітні можуть відвідати різні майстер-класи та спробувати себе в різних професіях, виконувати ролі лідерів, інструкторів, завідувачів господарської частини або бути кухарем, спробувати свої сили у нічній варті чи створенні програм, тощо. Всі 100 % членів організації, яким виповнилося 18 років, говорять про вирішальний вплив таких заходів у їхньому виборі майбутньої професії. В даний час це лікарі, вчителі, перекладачі, військові, прикордонники, зв'язківці, офіцери

РХБЗ, правоохоронці, кухарі, екологи, імунологи, сценаристи, історики, богослови, дизайнери, маркетологи, юристи, та інші.

Методи, які лягли в основу профорієнтаційної діяльності «Навчання через діло» та «Рівний – рівному» приносить велику користь, допомагає неповнолітнім перебувати в оточенні професіоналів, бачити важливість суспільно-корисної діяльності (в тому числі в рамках своєї професії), бути законослухняним та вміти аналізувати поведінку інших осіб та свою.

Таким чином інтерактивні ігри не лише допомагають спробувати себе в різних професіях, «прокачати» soft-skills, дати оцінку необхідним якостям, якими повинен володіти фахівець, зрозуміти свої сильні та слабкі сторони, вміти робити рефлексію та вербалізацію життєвих та професійних цінностей та принципів.

Супровід дітей в рамках профорієнтаційної роботи, яка є інтерактивною, багатою на реальні справи, стає тим стримуючим фактором, який не дозволяє неповнолітнім зануритися у злочинні підліткові групи, адже із друзями, які живуть насиченим корисним життям, їм дійсно цікаво та вони відчують свою цінність та підтримку дорослих.

Підлітковий вік сам по собі є прикладом групи ризику, в якій проявляється індивідуальність кожного, та стає важливим все до дрібних деталей: манера одягатися, говорити, читати, навіть плюватися на землю чи ні. Звичайно, що такі злочини як вандалізм, розбій, хуліганство підліткам може стати цікаво вчинити лише за умови компанії, готової до таких протиправних дій. Тому важливість профорієнтаційної роботи важко переоцінити: вона допомагає розкрити ті індивідуальні особливості, що визначають в сукупності склад особистості молодої людини, та зробити акцент на позитивних навичках, установках, мотивації [4], [5]. Саме тому проблема адекватної профорієнтації підлітків, особливо схильних до девіантної поведінки, стає такою актуальною.

Список використаних джерел:

1. Опитування, проведене Веселовською Н.О. протягом 2021 р. серед 150 здобувачів вищої та середньої спеціальної освіти (з Київської, Вінницької, Львівської, Закарпатської, Одеської, Полтавської, Хмельницької, Чернігівської, Черкаської, Харківської, Тернопільської, Житомирської областей).

2. Романов В. В. *Юридическая психология: учебник*. М.: Юристъ, 1999. 488 с.
3. Веселовська Н.О. *Кримінологічна характеристика та запобігання втягненню неповнолітніх у протиправну діяльність*. Дис. ... канд. юрид. наук: спец.12.00.08. Київ, 2021. 292 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1cYxwOX8TfWI-S95dGmroRkovWxXUb29_/view
4. Шнейдер Л.Б. *Психология идентичности*. М.: ЮРАЙТ, 2019.
5. Стерліков О.С. *Вплив позитивного та негативного прикладу дорослих на становлення неповнолітніх: Лекція, прочитана під час проведення III ч. Кримінологічного Тренінгу – марафону Наук. диск. кл. «Власне розслідування» «Вплив навколишнього середовища на формування особистості дитини або Енвайронментальна кримінологія: дослідження дитячої злочинності» (с. Миколаївка Макарівського р-ну Київської обл., 17 серпня 2020 р.)* URL: <https://www.facebook.com/groups/own. Investigation /permalink/622159275387>

Лук'янова Валерія Володимирівна
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна

ЗАСАДИ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У ст. 13 Конституції України вказано, що «Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування». [1] Тим самим підкреслюється, що основним і визначальним суб'єктом відносин в економічній сфері, як і в політичній - є народ.

Принцип економічної багатоманітності є важливою засадою конституційно-правового регулювання економічної системи України. Намагання України побудувати економічну систему на засадах свободи підприємництва, рівної конкуренції та відсутності монополізму є закріплення в ст. 15 Конституції України [1] цього принципу.

Зміст економічної багатоманітності України полягає в наступному:

- держава визнає можливість рівноправного існування різних форм власності (державної, комунальної, колективної, приватної) і різних форм господарювання;
- держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом (ч.4 ст.13 Конституції України);
- громадяни мають право на участь у професійних спілках з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів (ч. 3 ст.36 Конституції України);
- держава визнає право кожного на підприємницьку діяльність, не заборонену законом (ч.1 ст.42 Конституції України);
- держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності, не допускає зловживання монопольним становищем на ринку, не допускає неправомірного обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції (ч. 3 ст.42 Конституції України). [1]

Правове регулювання - це діяльність держави щодо становлення обов'язкових для виконання правил поведінки суб'єктів влади. Необхідний у цьому разі примус забезпечується розвитком громадської свідомості та силою державної влади.

На досягнення цілей функціонування системи та забезпечення застосування методів згідно із законами спрямовані закріплення і розвиток відносин управління за допомогою правових впливів.

Таким чином, рівноправне існування та рівний юридичний захист всіх форм власності в першу чергу, передбачає реальне функціонування даної конституційної засади, а також засноване на цих формах власності рівноправне існування різних форм господарювання, державного та приватного (підприємництва). В ст. 13 Основного Закону України встановлено, що всі суб'єкти власності є рівними перед законом, тим самим державна та комунальна форми власності позбавляються пріоритетного положення. [1]

Важливими принципами конституційно-правового регулювання економічної системи є свобода підприємницької діяльності та свобода

конкуренції - дана визначальна засада безпосередньо витікає із положень ст. 15 та ст. 42 Конституції України.

Для того, щоб ринковий механізм функціонував ефективно, у центрі уваги державного регулювання повинні бути взаємовідносини держави та бізнесу. Головне тут полягає в тому, що держава та бізнес повинні мати чітко визначені сфери діяльності, а також взаємодіяти між собою і вміти у разі необхідності йти на компроміс. Інакше кажучи, межі їх компетенції повинні бути чітко окреслені як на конституційному рівні, так і в поточному законодавстві. На практиці це означає, наприклад, закріплення в Конституції України права на підприємницьку діяльність, не заборонену законом.

Це право означає, що кожний сам вільний вибирати, орієнтуючись на свої бажання і можливості, чим займатися: стати підприємцем, менеджером на підприємстві або розпочати індивідуальну трудову діяльність. Людина може визначитися, що вигідно для неї особисто, і заздалегідь вирішити, коли і що треба робити, чого від кого і в якому обсязі й на яких умовах вимагати для реалізації своїх економічних прав та інтересів. Такий підхід знаходить своє конкретне відображення і в Господарському кодексі України, а саме:

- Підприємці мають право без обмежень самостійно здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, яку не заборонено законом.(п.1 ст.43); це положення конкретизується в принципах підприємницької діяльності (ст. 44);

- Незаконне втручання та перешкоджання господарській діяльності суб'єктів господарювання з боку органів державної влади, їх посадових осіб при здійсненні ними державного контролю та нагляду забороняються. (п.5 ст. 19) [2].

Звідси випливає, що держава встановлює певні норми господарювання на мікрорівні, і якщо ринковий суб'єкт дотримується їх, то в межах поля, окресленого цими нормами, він має широку економічну свободу. Зрозуміло, що, чим вигіднішими та сприятливішими для ринкового суб'єкта є ці норми, тим вигідніше йому ефективно працювати в реальному секторі економіки. Саме за таких умов можливе забезпечення економічного зростання, оскільки кінцевий економічний результат складається з економічних ефектів, одержаних на рівні окремих товаровиробників.

Таким чином, свобода підприємницької діяльності має для становлення і розвитку ринкової економіки в державі основоположне значення. Вона є

«локомотивом», який зможе створити конкурентоспроможну Україну на світовому рівні.

У свою чергу, на державу покладається обов'язок забезпечувати захист конкуренції у підприємницькій діяльності, вона не допускає дій спрямованих на зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірного обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції (ст. 42). [3].

Список використаних джерел:

- 1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – Київ : Юрінком, 1996. – 80 с. (зі змінами та доповненнями)*
- 2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – №18.*
- 3. Закон України «Про захист економічної конкуренції». Відомості Верховної Ради України , 2001, N 12*

СЕКЦІЯ 9. МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Курилюк Юрій Богданович

*доктор юридичних наук, доцент,
начальник управління адміністративної юрисдикції
Адміністрації Держсприкордонслужби України,
м. Київ, Україна*

ГЛОБАЛЬНІ ЗАГРОЗИ ПРИКОРДОННІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

Глобалізація, яка виникла з огляду на усунення всіляких географічних і ментальних бар'єрів й обмежень, несе за собою не тільки різного роду можливості, але також і загрози та «далека від скасування територіальних меж, вона їх реструктуризує» [1, р. 103].

Глобалізація з кримінологічної точки зору – є об'єктивно-суб'єктивним суперечливим процесом, у якому мають місце як антикриміногенні (позитивні), так і криміногенні (негативні) сторони й наслідки. Вона вносить значні корективи у традиційні уявлення щодо ролі та місця держав у світі, до їх міжнародного співіснування, а також національної безпеки, зокрема прикордонної [2, с. 125]. Тому, варто дослідити питання щодо визначення глобальних загроз, які безпосередньо впливають на прикордонну безпеку держави як збалансованого стану захищеності суспільних відносин у прикордонній сфері від зовнішніх і внутрішніх загроз охоронюваним законодавством про державний кордон інтересам людини, суспільства й держави.

При цьому, сьогодні ми маємо яскраві приклади посилення впливу транснаціональних корпорацій, неурядових організацій і неформальних об'єднань, які отримують все більший контроль як над політичними й економічними процесами, так і над громадською думкою. При цьому, такі організації схильні діяти поза державними кордонами та без урахування національних інтересів держав [3, с. 175].

В сучасних умовах ми є свідками глибоких змін як політичних, суспільних, технологічних, так й інших. Зміни, що відбуваються у світі, глобалізація економічних процесів і явищ неминуче створює глобалізацію

безпеки. Такі обставини, що обумовлені появою нових, невідомих до цього загроз, таких як, наприклад, поступове запровадження «прозорих кордонів», змушують до виявлення нового, так званого каталогу загроз прикордонній безпеці держави. Тому, стає більш помітним збільшення залежності між протиправною діяльністю у прикордонному просторі та системою технологічного забезпечення охорони державного кордону: транспортом, інформатизацією, телекомунікацією тощо. Усе це свідчить про характер змінюваних загроз прикордонній безпеці держави.

Варто відзначити, що науковою доктриною досі не визначено таких основних загроз, думки дослідників з цього приводу різняться, подекуди і кардинально, а правовий аспект цієї проблеми взагалі не піддавався розгляду. Тому, важливим методологічним аспектом вирішення зазначеного питання є встановлення ознак для виділення відповідних глобальних загроз, серед яких можна навести такі.

По-перше, щоб бути глобальними загрози прикордонній безпеці держави мають нести загрози мирному існуванню усього світового співтовариства, а відповідно певного суспільства чи окремої держави. По-друге, загрози прикордонній безпеці безпосередньо та невіддільно мають бути пов'язані з фундаментальними процесами цивілізаційної еволюції, від вирішення яких залежить подальше майбутнє людства в цілому. По-третє, всі загрози прикордонній безпеці органічно мають бути взаємопов'язані між собою й обумовлювати необхідність їх комплексного вирішення. По-четверте, вирішення цих загроз можливе завдяки спільним діям усіх членів світової спільноти. По-п'яте, вони мають негативно впливати на стан правопорядку в прикордонній сфері держави.

Проведений через призму цих ознак аналіз глобальних загроз прикордонній безпеці держави, можна констатувати, що на сьогоднішній день, в умовах збільшення міждержавних взаємовідносин, розвиток держави супроводжується виникненням негативних прикордонних процесів. Вони набувають все більш масштабного, організованого й системного характеру у вигляді таких основних глобальних загроз прикордонній безпеці держави, як: нелегальна міграція; порушення митних правил (контрабанда зброї, боєприпасів, наркотичних засобів, незаконне переміщення сигарет тощо);

терористична діяльність; збройна агресія країн і анексія державних територій, а також корупція прикордонників.

Водночас процес глобалізації залишається об'єктивним, а тому варто вести мову не про відвернення чи зупинення глобалізаційних процесів, а про можливі шляхи адаптації державної політики до змін, що відбуваються. Зазначене, безумовно та в повній мірі, відноситься і до забезпечення правопорядку в прикордонній сфері та необхідності формування відповідної прикордонної політики держави, реалізація якої дасть змогу нейтралізувати вищенаведені загрози прикордонній безпеці держави.

Список використаних джерел:

1. Manzagol C. *La mondialisation. Donnees, mecanismes et enjeux*. Paris: Armand Colin, 2003. 192 p.
2. Курилюк Ю.Б. *Державний кордон і правопорядок (законодавство, теорія, практика): монографія*. К.: ВД «Дакор», 2021. 416 с.
3. Курилюк Ю. Б. *Вплив глобалізації на забезпечення прикордонної безпеки держави*. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2019. Вип. 21. С. 172–179.

Віхтюк Андрій Вікторович

*директор Департаменту організації роботи, планування та контролю,
Адміністрації Держприкордонслужби України
м. Київ, Україна*

**СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ
ПРИКОРДОННОЇ БЕЗПЕКИ – ЯК СКЛАДОВІ РЕАГУВАННЯ НА
ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ**

У сучасних умовах Україна процеси глобалізації безпосередньо впливають на національну безпеку України. Вони визначають основні тенденції розвитку держави, а також призводять до змін у безпековому середовищі, що в сою чергу стає більш динамічним і суперечливим [1]. Через відсутність ефективних міжнародних механізмів регулювання правовідносин,

що виникають, відбувається послаблення базових інститутів міжнародного права. Прямим доказом і наслідком вказаних змін є збройна агресія Російської Федерації проти України. Саме тому, відмінності в цінностях й інтересах між державами і спроби окремих держав переглянути існуючий світовий лад, шляхом зміни кордонів та захоплення нових територій стають серйозним викликом сьогодення.

У той же час постає проблематика глобальних загроз природнього характеру, таких як зміна клімату, пандемії, тощо. Для завчасної підготовки до виникнення таких загроз та мінімізації їх наслідків, актуальності набирає стратегічний аналіз з метою здійснення прогнозу розвитку безпекової складової обстановки, визначення основних чинників, що на неї впливатимуть та вироблення ефективних механізмів протидії виникаючим загрозам. Головним завданням вважається розгляд різних варіантів вирішення можливих конфліктів.

Виходячи із зазначеного, доцільно здійснити розподіл загроз для безпекової складової обстановки на державному кордоні за масштабами дії та характером. Передусім, це традиційні загрози, що супроводжують людство впродовж тривалого історичного часу, але процеси глобалізації вносять корективи у розуміння традиційних загроз, характер їх дії і наслідки. Поруч з ними на перший план виходять нові, асиметричні загрози, які є результатом нарощування суперечностей у світовій політиці та економіці на основі нерівномірного розвитку країн, – міжнародний тероризм, нелегальне поширення наркотиків і зброї, неконтрольована міграція, інформаційні війни, нарощування розриву між провідними країнами та іншими країнами світу тощо, які впливають на регіональну і глобальну безпеку.

В умовах динамічної трансформації світового політичного та економічного простору, суперечливості процесів і наслідків глобалізації, розширюється спектр загроз у прикордонній сфері, які все більше мають транскордонний характер. Це потребує підвищення результативності процесів управління інформацією, створення та розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення інтегрованого управління кордонами на відомчому, національному та міжнародному рівнях. Вирішення зазначених завдань спонукає до запровадження інноваційних технологій, методів аналізу інформації, інформаційної взаємодії, прогнозування розвитку ситуацій у сфері

прикордонної безпеки, використання додаткових людських і фінансових ресурсів для здійснення інформаційно-аналітичної діяльності.

Одним з напрямів вирішення зазначеного питання є створення дієвої системи інформаційної взаємодії між правоохоронними органами.

Класичним прикладом концептуалізації ідеї та практичного застосування зазначеного механізму можна вважати Європейський Союз, а саме його діяльність у сфері забезпечення прикордонної безпеки протягом останніх двадцяти років. При цьому найбільшого поширення набуло визначення «інтегрований прикордонний менеджмент» (Integrated Border Management), далі – ІВМ [2].

На сьогоднішній день вагомим інструментом формування системи ІВМ став аналіз ризиків, забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки підготовки управлінських рішень і засобом превентивного реагування на прояви транскордонної злочинності (профілювання ризиків). У рамках функціонування та розвитку системи аналізу ризиків забезпечено правове регулювання інформаційних відносин на міжнародному, міждержавному, державному та прикордонному рівнях, а також запроваджено нові форми співпраці з прикордонними відомствами суміжних та партнерських держав.

Поряд з цим, реалії сьогодення спонукають до подальшого розвитку інформаційної взаємодії, зокрема впровадження нових форм обміну та передачі даних, використання сучасних інформаційних технологій. Одним з перспективних напрямів удосконалення механізмів обміну інформацією є створення та розгортання автоматизованої системи обміну відкритою статистичною та аналітичною інформацією хмарного типу з іноземними прикордонними відомствами.

Подальший розвиток та автоматизація процесів інформаційної дає змогу підвищити результативність правоохоронних органів з протидії актуальним та потенційним загрозам прикордонній безпеці за рахунок поєднання зусиль, у тому числі щодо обміну превентивною та своєчасною інформацією, проведення спільного аналізу ризиків.

Список використаних джерел:

1. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України. К.: НІСД, 2013. 64 с.

*Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці
Ukraine-Poland, 28-30 червня 2021 року*

*2. Technical and operational strategy for European integrated border management.
Publications Office of EU. URL: [https://op.europa.eu/en/publication-detail/-
/publication/2123579d-f151-11e9-a32c-01aa75ed71a1](https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2123579d-f151-11e9-a32c-01aa75ed71a1).*

**ПЛАН
ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ЗАХОДІВ
МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЇ ІНФОРМАТИКИ
ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ УПРАВЛІННЯ
на II ПІВРІЧЧЯ 2021 рік:**

- 28 червня – 2 липня 2021 року*** **XX-ий Міжнародний науковий семінар "Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи" (оз. Світязь, Волинська обл., Україна)**
- 08-15 серпня 2021 року*** **VI МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ СИМПОЗИУМ «Моделювання перспективного розвитку соціально-економічних та культурно-гуманітарних систем в умовах трансформації інформаційного суспільства (Бодрум, Туреччина)**
- 16-22 жовтня 2021 року** **XII-ий Міжнародний науковий семінар «Формування економіки знань як базису інформаційного суспільства» (1 сесія) (Греція, Афіни)**
Стажування+Семінар+Ворк-шоп+Публікація
- 7-8 грудня 2021 року** **XI Міжнародна науково-практична Інтернет -конференція «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці»**
- 9-12 грудня 2021 року** **XIII-ий Міжнародний науковий семінар «Формування економіки знань як базису інформаційного суспільства» (різдвяна сесія) (Будапешт, Угорщина)**
Стажування+Семінар+Ворк-шоп+Публікація

**Вказані періоди просимо вважати орієнтовними. Точні дати будуть вказані в інформаційних листах, які будуть розіслані електронною поштою.*

Тематика передріздвяних сесій уточнюється.

*Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці
Ukraine-Poland, 28-30 червня 2021 року*

Наукове видання

**«НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА У ФОКУСІ ВИКЛИКІВ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ»**

Збірник наукових праць
X-ої міжнародної наукової Інтернет-конференції
28-30 червня 2021 року

Випуск 10